

**Like barn leker best?
– en kvantitativ studie av motivasjon og mangfold blant
kvinner og menn som tar befalsutdanning**

Kari Røren Strand og Annett Victoria Stornæs (NIH/F)

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)

1. november 2012

FFI-rapport 2012/01442

1241

P: ISBN 978-82-464-2195-7

E: ISBN 978-82-464-2196-4

Emneord

Felles opptak og seleksjon

Spørreundersøkelser

Kvinneandel

Mangfold

Godkjent av

Frank Brundtland Steder

Prosjektleder

Espen Skjelland

Avdelingssjef

Sammendrag

Prosjekt ”Forskning på årskull” ble opprettet i 2008, som en del av Forsvarsdepartementets satsning for å øke rekrutteringen av kvinner til Forsvaret og bedre mangfoldet i organisasjonen. Prosjektet ønsker å identifisere hva som motiverer både menn og kvinner til tjeneste samt hvordan kultur og holdninger i Forsvaret bidrar til å fremme eller hemme mangfoldet i organisasjonen.

Sommeren 2010 ble det gjennomført en omfattende spørreundersøkelse under opptaks- og seleksjonsperioden til Forsvarets befalsutdanninger. Ett år etter gjentok vi deler av denne spørreundersøkelsen på gruppen som ble tatt opp som elever sommeren 2010. Vi har dermed fått muligheten til å studere om, og hvordan, respondentene endrer holdning og atferd gjennom sin fartstid i Forsvaret.

Vi finner at kvinner og menn stort sett motiveres av de samme faktorene for å søke seg til befalsutdanning, hvor fysiske utfordringer og ønske om ”å teste egne grenser” dominerer. Kvinner forventer i noe større utstrekning enn menn at fysiske prestasjoner vil gi dem utfordringer i løpet av skoleåret, til tross for at de rapporterer å drive fysisk aktivitet like ofte og med samme varighet som menn. Kvinnenes motivasjon for å starte befalsutdanning er ikke nevneverdig endret etter ett år på befalsskolen.

Et annet funn er at befalselevene, uavhengig av kjønn, tror at hovedgrunnen til at ikke flere kvinner søker seg til befalsutdanning er at kvinner heller ønsker en annen utdanning. Andre faktorer som oppgis er at det er for fysisk krevende og kvinnen ikke selv tror de kan klare det, etterfulgt av argumentene om at befalsskolen er preget av ”machokultur” og at det ikke er tradisjon for kvinner i Forsvaret. Dette forholdet er uendret etter ett år på befalsskolen.

De unge kvinnene og mennene som rekrutteres til befalsutdanning skiller seg ikke nevneverdig fra hverandre. I tillegg virker det som de unge kvinnene, antageligvis som en del av strategien for å bli godtatt, raskt tillegger seg holdninger og væremåter som er mer typisk unge menn.

English summary

The FFI project "Forskning på årskull" was established in 2008, as a part of the Ministry of Defence's effort to increase recruitment of women into the Armed Forces and to improve diversity in the organization. The project aims to identify what motivates young men and women to serve in the Norwegian Armed Forces in addition to examine how culture and attitude may contribute to enhancing or restraining the diversity in the organization.

In the summer of 2010, we conducted a survey during the selection period to the Norwegian Officer Candidate Schools. Approximately a year later we repeated parts of the survey. Only students who were admitted to the schools participated in the second survey. In this manner, we have the opportunity to study if, and how, the students change their attitude towards the Norwegian Armed Forces during their first year at Officer Candidate Schools.

We find that women and men are motivated by the same factors. Physical challenges and the desire to "test one's capabilities" dominate. Women expect to a greater extent than men that they will meet physical challenges during the school year, despite that men and women report to have the same amount of physical activity during a week. The women's motivation to start officer training is not significantly during their first year at Officer Candidate Schools.

Another finding is that the students, regardless of gender, believe that the main reason why so few women apply for Officer Candidate Schools is that they choose a different education. Other reasons are that it is physically challenging and the lack of tradition for women in the Norwegian Armed Forces. This relationship remained unchanged after one year attending Officer Candidate Schools.

The young women and men attending Officer Candidate Schools do not differ significantly from each other. In addition, the women, probably as a strategy to get accepted, quickly acquire the attitude and behaviour that are more typical for young men.

Innhold

	Forord	6
1	Innledning	7
2	Metode	8
2.1	Populasjonsstudier og tidsserier	8
2.2	Gjennomføring av undersøkelse 1	9
2.3	Utforming og gjennomføring av undersøkelse 2	9
2.4	Oppslutning og frafallsanalyser	10
3	Undersøkelse 1	10
3.1	Fysisk aktivitet	10
3.2	Kroppsbildet	13
3.3	Utfordringer	14
3.4	Motiver for å søke befalsutdanning	15
3.5	Hvorfor søker ikke flere kvinner seg til befalsutdanning?	21
3.6	Kommer jeg til å passe inn?	22
3.7	Oppsummering og diskusjon av funn	24
4	Undersøkelse 2 – en oppfølgingsundersøkelse	26
4.1	Endres aktivitetsmønster og vaner i møtet med Forsvarets kultur?	26
4.2	Har befalelevne møtt de utfordringene de forventet?	29
4.3	Har motivene for å søke befalsutdanning endret seg?	31
4.4	Hva har vært avgjørende for å passe inn på befalsutdanningen?	33
4.5	Oppsummering og diskusjon av funn	34
5	Forslag til videre arbeid	36
6	Referanser	37
	Appendix A Spørreundersøkelse 2	39
	Appendix B Spørreundersøkelse 2 – frafallsanalyser	46
	Appendix C Tabeller fra undersøkelse 2	47

Forord

Arbeidet med denne rapporten er et samarbeidsprosjekt mellom to av aktørene i ”Forskning på årskull”, Norges idrettshøyskole / Forsvarets institutt og Forsvarets forskningsinstitutt. Arbeidet har vært ledet av Forsvarets forskningsinstitutt.

Vi retter en takk til Forsvarets mediesenter for hjelp med å legge inn spørreundersøkelsen i programvaren Conformat.

1 Innledning

Ifølge Stortingsmelding nr. 36 (2006–2007) vil økt mangfold ”gjøre Forsvaret til en mer tilpassningsdyktig og fleksibel organisasjon” (Forsvarsdepartementet, 2007). FFI-prosjektet ”Forskning på årskull” ble opprettet i 2008, som en del av Forsvarsdepartementets satsning for å øke rekrutteringen av kvinner til Forsvaret og bedre mangfoldet i organisasjonen. Prosjektets hovedoppgave har hittil vært å identifisere målrettede tiltak for å øke rekruttering til Forsvaret samt å identifisere hva som motiverer både menn og kvinner til tjeneste. Videre har prosjektet sett på hvordan kultur og holdninger i Forsvaret bidrar til å fremme eller hemme mangfoldet i organisasjonen.

Mange tiltak er foreslått og iverksatt for å øke kvinneandelen i Forsvaret, uten særlig hell (Sand og Fasting, 2012). Kvinneandelen i Forsvaret i dag ligger mellom åtte og ni prosent, noe som er langt fra målsetningen i Stortingsmelding nr. 36 på 20 prosent innen 2020. En viktig inngangsport til Forsvaret er gjennom Forsvarets befalsutdanning. I 2006 ble 25 prosent av elevplassene ved befalsskolene reservert til kvalifiserte kvinnelige søkere. Opptaksdata fra perioden 2007–2011 viser at det i gjennomsnitt hvert år ble tatt opp 14,8 prosent kvinner.¹

For å bli tatt opp som elev ved en av Forsvarets grunnleggende befalsutdanninger må man gjennomgå en opptaks- og seleksjonsprosess. Selv om Forsvaret har flere befalsutdanninger med ulike fagretninger og linjer plassert forskjellige steder i Norge, er opptaks- og seleksjonsprosessen organisert i fellesskap som ”Felles opptak og seleksjon”, forkortet til FOS.² FOS sommeropptak inkluderer søkere til utskrevet befalskurs (UB), befalsskole (BS), Forsvarets ingeniørhøgskole og gjennomgående krigsskole (4-årig).³ FOS-sommer varer i ca. tre uker og består av tre faser: 1) opptaksuke som inkluderer intervju med offiser og psykolog, legeundersøkelser, fysiske tester og psykologiske tester, 2) aspirantuke som inkluderer en feltøvelse og 3) intervjuer og informasjon fra de ulike skolene.

Under FOS-sommer 2010 utførte ”Forskning på årskull” en omfattende spørreundersøkelse (spørreundersøkelse 1) på de som møtte til opptak (Stornæs & Fasting, 2011). Formålet med undersøkelsen var å studere faktorer som synes å kunne hemme eller fremme opptak til befalsutdanning. I denne studien har vi ønsket å se nærmere på gruppen som ble tatt opp til befalsutdanning sommeren 2010. Vi har fulgt opp denne gruppen, primært kvinnene, ved å utføre en mindre omfattende spørreundersøkelse ett år etter påbegynt befalsutdanning (spørreundersøkelse 2). Vi har dermed studert om, og hvordan, de endrer sine holdninger, oppfatninger og atferd gjennom befalsutdanningen. Vi har blant annet sett på hva det er som motiverer både menn og kvinner til å søke og å gjennomføre befalsutdanning samt hvordan

¹ Data fra Vernepliktsverket.

² Fram til 2010 stod forkortelsen FOS for Felles opptak og seleksjon. Dette er nå endret til Forsvarets opptak og seleksjon.

³ Hærens befalsskole, Luftforsvarets befalsskole, Befalsskolen for Sjøforsvaret, Forsvarets tekniske befalsskole, Heimevernets befalsskole, Krigsskolen gjennomgående, Sjøkrigsskolen gjennomgående, Luftkrigsskolen gjennomgående, Forsvarets ingeniørhøgskole og Befalsskolen for etterretning og språk, var representert ved Felles opptak og seleksjon sommeren 2010.

befalselevne vurderer andre mannlige og kvinnelige kandidaters motiv for å søke. Dette gir oss verdifull informasjon om hvorfor kvinner både søker og tas opp ved skolene.

I kapittel 2 beskriver vi kort hvordan spørreundersøkelsene er gjennomført samt noen betraktninger rundt oppslutning og kvalitet på undersøkelsene. I kapittel 3 dokumenteres først resultatene fra spørreundersøkelse 1, og deretter følger en oppsummering og diskusjon av de viktigste funnene. Kapittel 4 starter med en sammenligning av resultatene fra undersøkelse 1 og 2, etterfulgt av en oppsummering og diskusjon av de viktigste funnene. I kapittel 5 ser vi på hvordan resultatene fra disse undersøkelsene kan brukes som utgangspunkt for videre arbeid.

2 Metode

2.1 Populasjonsstudier og tidsserier

Spørreundersøkelser gjennomføres fordi man ønsker mer informasjon om en gruppe og/eller ønsker å teste ut noen antagelser. Undersøkelsens målgruppe, betegnes som populasjonen. Populasjonen er alle de som resultatet gjelder for. Noen ganger er det mulig å undersøke hele populasjonen, som for eksempel de som ble tatt opp til Forsvarets befalsutdanning sommeren 2010.⁴ Vanligvis er det vanskelig eller uhensiktsmessig å nå hele populasjonen. Da spør man et utvalg som er tilfeldig trukket etter gitte prosedyrer.

Selv når man gjennomfører populasjonsanalyser kan det være tvil om vi har klart å reflektere hele populasjonen. Det vil nesten alltid være noen som ikke er representert, og dermed knytter det seg en usikkerhet til svarene. Usikkerheten knyttet til bortfall av observasjoner reduseres ved at man gjennomfører såkalte bortfallsanalyser. Det vil si at man prøver å si noe om de som ikke har svart på undersøkelsen ved å sammenligne egenskapene og fordelingene med egenskapene og fordelingene i den totale populasjonen. For eksempel bør gruppene fordele seg likt på demografiske variabler, som alder og kjønn.

En annen utfordring ved spørreundersøkelser er i hvilken grad man får ærlige svar. Det går et viktig skille mellom spørsmål om atferd, demografisk informasjon og kunnskap på den ene siden, og holdninger på den andre siden (Ringdal, 2001). Holdninger er vanskeligst å måle. I tillegg er det større måleproblemer knyttet til følsomme tema som kan virke truende på respondentene, enn til tema de fleste har et mer nøytralt forhold til (Ringdal, 2001).

I vårt tilfelle har vi gjennomført en tidsserieanalyse (longitudinelle undersøkelser) hvor de to undersøkelsene (like spørsmål, men ulikt omfang) er utført med ett års mellomrom. Undersøkelse 2 (sommeren 2011) inneholder et selektivt utvalg av spørsmålene som ble stilt i undersøkelse 1 (sommeren 2010). Spørsmål og svaralternativ er formulert på nøyaktig samme måte, til de samme respondentene, slik at vi kan sammenligne svarene. Begge datasettene i studien ble analysert ved hjelp av statistikkverktøyet SPSS.

⁴ Samt takket ja til å delta i undersøkelse 1.

2.2 Gjennomføring av undersøkelse 1

Under FOS-sommer 2010 utførte ”Forskning på årskull”, ved Forsvarets institutt ved Norges idrettshøgskole, en omfattende spørreundersøkelse blant alle de som møtte til opptak. Denne undersøkelsen omtales som undersøkelse 1 og ble utført i løpet av seleksjonsperiodens tre første dager (opptaksuka). Formålet med undersøkelsen var å undersøke faktorer som er med på å hemme eller fremme opptak til Forsvarets skoler. Det var en elektronisk spørreundersøkelse, basert på standardiserte tester og egenutviklede spørsmål. Spørreundersøkelsen fikk en oppslutning på 70 prosent, og frafallet ble vurdert å være tilfeldig (Stornæs & Fasting, 2011). Undersøkelsen kartla demografiske data, fritidsinteresser, forhold knyttet til egen motivasjon med mer. I etterkant av spørreundersøkelsen ble datagrunnlaget krysskoblet mot resultatet av opptaket. Dermed har vi informasjon om hvem av våre respondenter som ble tatt opp og hvem som falt fra under FOS, og årsaker til frafall under opptaksuken og aspirantperioden.⁵ I denne rapporten har vi undersøkt de som ble tatt opp til Forsvarets befalsutdanninger sommeren 2010 (N = 495).

2.3 Utforming og gjennomføring av undersøkelse 2

I undersøkelse 1 ønsket vi å si noe om de som kom inn på Forsvarets skoler, og i undersøkelse 2 har vi ønsket å se om denne gruppen endrer seg i møte med Forsvarets kultur.

Spørreundersøkelse 1 var en omfattende spørreundersøkelse med rundt 60 spørsmål (Stornæs & Fasting, 2011). Undersøkelse 2 inneholder 16 spørsmål fra undersøkelse 1 (appendix A). Av disse 16 spørsmålene er tre hentet fra Norsk Monitor. Norsk Monitor er en undersøkelse som har blitt utført på et representativt utvalg av den norske befolkningen (15 år og eldre) siden 1985. Det er en omfattende intervjuundersøkelse som kartlegger nordmenns verdisyn og grunnholdninger kombinert med adferd på en lang rekke områder. Undersøkelsen utføres av Synovate (tidligere MMI) og har vært foretatt hvert annet år siden 1985. Antall spørsmål er mange og varierte, og blir gjentatt over tid.

Vi holdt bevisst antall spørsmål lavt i undersøkelse 2 i håp om at dette skulle føre til god deltagelse. Undersøkelse 2 ble sendt per e-post til respondentene like før sommerferien 2011 i månedsskiftet juni/juli. De respondentene som ikke svarte på første forespørsel ble kontaktet på ny i august.

Undersøkelse 1 ble meldt inn til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (Stornæs & Fasting, 2011), og en endringsmelding ble sendt i forkant av undersøkelse 2 (prosjektnummer 24473). I forbindelse med gjennomføringen av undersøkelse 1 ble det innhentet et samtykke fra respondentene. I undersøkelse 2 ble deltagerne bedt om å legge inn samme ID-nummer som de brukte ved undersøkelse 1. Dette gav oss muligheten til å sammenligne svarene avgitt ved undersøkelse 1 og 2 på individnivå samt reduserte innhenting av demografisk informasjon (kjønn, alder, oppvekstfylke og miljø, sivil utdanning, foreldres utdanningsnivå osv.). Det er bare prosjektleder for undersøkelse 1 ved Norges idrettshøgskole / Forsvarets institutt (NIH/F) som har

⁵ Vernepliktsverket har tilført disse dataene.

direkte tilgang til personidentifiserbare data (koblingsnøkkel). Både NIH/F og FFI har tilgang til datamaterialet (SPSS-fil).

2.4 Oppslutning og frafallsanalyser

I etterkant av spørreundersøkelse 1 ble det hentet inn informasjon om hvem av respondentene som ble tatt opp ved Forsvarets befalsutdanninger sommeren 2010. Det er denne gruppen vi studerer videre i undersøkelse 2 (oppfølgingsundersøkelsen). Gruppen besto av 495 respondenter, 60 kvinner og 435 menn. Totalt 35 av 495 respondenter fikk ikke tilsendt spørreundersøkelsen på grunn av mangelfull kontaktinformasjon.⁶ Spørreundersøkelse 2 ble sendt til 460 respondenter, 55 kvinner og 405 menn.

Spørreundersøkelse 2 oppnådde kun en oppslutning på 32 prosent. Derimot viste det seg at ca. 50 prosent av kvinnene hadde svart på undersøkelsen, noe som vurderes å være en bra oppslutning (Johannessen, 2009). Ved høy svarprosent vil man kunne beskrive de usikkerhetene som er tilstede og under disse forutsetningene bruke resultatene som representative for populasjonen. Imidlertid er vår populasjonen liten, så selv 50 prosents deltagelse fører til stor usikkerhet. Dette er et problem med alle utvalgsstudier av Forsvarets kvinner da populasjonen er relativt liten i utgangspunktet. For å sikre oss at de som har valgt å svare på spørreundersøkelse 2 ikke er et skjevt utvalg av populasjonen har vi utført bortfallsanalyser for å se om gruppene fordeler seg likt på demografiske variabler (appendix B). Resultatene viser at egenskapene og fordelingene til de kvinnene som har svart på undersøkelse 2 er i samsvar med kvinnene i populasjonen.

I denne rapporten vil vi se nærmere på hvordan kvinnene har svart på henholdsvis undersøkelse 1 og 2.

3 Undersøkelse 1

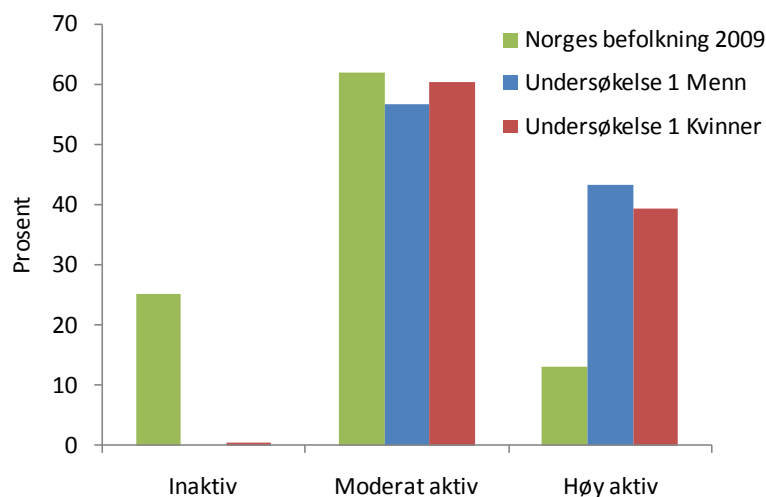
3.1 Fysisk aktivitet

For å bli tatt opp til en av Forsvarets befalsskoler stilles det krav til at kandidatene gjennomgår ulike fysiske tester. Disse testene består av 3000 meter løp (med tidskrav), 200 meter svømming (uten tidskrav) og styrketester (krav til antall push-ups, sit-ups og kroppsheving i bom). I tillegg gjennomføres det en feltuke der aspirantene blir testet i ulike situasjoner som blant annet også innebærer fysiske belastninger. Flere studier viser at et av de mest sentrale kriteriene som blir vektlagt når man bedømmer om noen er en god soldat eller ikke, særlig blant unge menn, men også blant kvinner i militæret, er det den fysiske dimensjonen ved det å være befal og soldat (Rones & Fasting, 2011; Totland, 2009; Ellingsen et al., 2008; Kovitz, 2003; Cohn, 2000). Fysisk form fremstår således som viktig for soldatene, både i opptaksprosessen og i tjeneste.

⁶ De lå ikke inne i Forsvarets personellsystem P3 og/eller lå inne uten kontaktinformasjon, hadde oppgitt mangelfull e-post adresse eller hadde avsluttet utdanningen i løpet av skoleåret.

For å kartlegge det fysiske aktivitetsnivået til de som ble tatt opp som elever ved FOS-sommer 2010 ble følgende spørsmål stilt: ”Hvor ofte vil du si at du driver fysisk aktivitet i form av trening eller mosjon?” og ”Hvor lang tid bruker du vanligvis på en mosjons-/treningsøkt?”.⁷ Spørsmålene er hentet fra Norsk Monitor og gir oss muligheten til å sammenligne befalelevne med jevnaldrende norsk ungdom. For alle som møtte på FOS (undersøkelse 1) er spørsmålene detaljert analysert i rapporten ”Befalsskolestudien – Felles opptak og seleksjon 2010. En spørreundersøkelse blant kvinnelige og mannlige kandidater under seleksjonsperioden” (Stornæs & Fasting, 2011).

Det er åtte svaralternativer på spørsmålet ”Hvor ofte vil du si at du driver fysisk aktivitet i form av trening eller mosjon?” (*aldri, sjeldnere enn hver 14. dag, 1 gang hver 14. dag, 1 gang i uken, 2 ganger i uken, 3–4 ganger i uken, 5–6 ganger i uken og 1 gang eller oftere pr dag*). Kort oppsummert oppgir flertallet som kom inn på befalsutdanning i 2010, uavhengig av kjønn, å drive fysisk aktivitet *3–4 ganger i uken* (ca. 45 prosent), tett etterfulgt av *5–6 ganger i uken* (ca. 30 prosent).

Figur 3.1 En sammenligning av hvor ofte befalelevne og Norges befolkning driver fysisk aktivitet i form av trening og mosjon, fordelt på kategoriene inaktiv, moderat aktiv og høy aktiv (Breivik & Sand, 2011).

I Norsk Monitor har respondentene helt siden starten i 1985 tatt stilling til dette spørsmålet. Breivik og Sand har sett på resultatene fra undersøkelsen i 2009 og valgt å gjøre en forenklet tredelt fremstilling av de åtte svaralternativene ved kategoriene inaktiv⁸, moderat aktiv⁹ og høyaktiv¹⁰ (Breivik og Sand, 2011). I befolkningen generelt finner man 25 prosent i gruppen inaktiv, 62 prosent i gruppen moderat aktiv og 13 prosent i gruppen høy aktiv (grønn søyle figur

⁷ En svakhet ved vår kartlegging av fysisk aktivitet er at vi ikke har stilt spørsmål om intensiteten på treningsøktene.

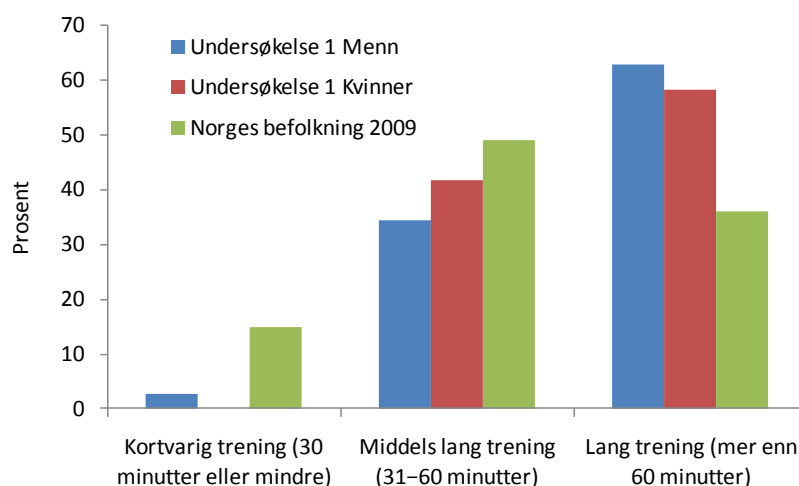
⁸ Inaktiv = *aldri, sjeldnere enn hver 14. dag, 1 gang hver 14. dag*.

⁹ Moderat aktiv = *1 gang i uken, 2 ganger i uken, 3–4 ganger i uken*.

¹⁰ Høy aktiv = *5–6 ganger i uken, 1 gang eller oftere pr dag*.

3.1). Dataene viser ingen signifikant forskjell på menn og kvinners aktivitetsnivå (Breivik og Sand, 2011).

Dette gir oss muligheten til å sammenligne aktivitetsnivået på befalelevne og Norges befolkning. Hvis vi gjør samme fremstilling av de som kom inn på befalsutdanning sommeren 2010, finner vi ingen i kategorien inaktiv, 57 prosent av mennene og 60 prosent av kvinnene i kategorien moderat aktiv og 43 prosent av mennene og 39 prosent av kvinnene i kategorien høyaktiv (henholdsvis blå og rød søyle i figur 3.1). Det mest hensiktsmessige hadde vært å sammenligne med jevnaldrende ungdom (15–26 år) da denne gruppen trener noe mer enn befolkningen generelt (Breivik & Sand, 2011), men dessverre har vi ikke data tilgjengelig for denne gruppen. Vi finner at i overkant av 40 prosent av befalelevne er ”høy aktive”. Dette er mye høyere enn for nordmenn generelt hvor antall ”høy aktive” er 13 prosent.

Figur 3.2 En sammenligning av hvor lang tid befalelevne og Norges befolkning bruker på en mosjons-/treningsøkt, fordelt på kategoriene kortvarig, middels lang og lang trening (Breivik & Sand, 2011).

Siden 1999 har Norsk Monitor stilt spørsmålet ”Hvor lang tid bruker du på en mosjons-/treningsøkt?”. Breivik og Sand har analysert resultatene fra undersøkelsen i 2009 og valgt å gjøre en forenklet tredelt fremstilling i kortvarig trening¹¹, middels lang trening¹² og lang trening¹³ (Breivik & Sand, 2011). 15 prosent av befolkningen tilhører kategorien kortvarig trening, 49 prosent middels lang trening og 36 prosent lang trening, uavhengig av kjønn (figur 3.2). I motsetning til den trenende delen av befolkningen er treningsøkter på over 60 minutter (lang trening) den dominerende kategorien for både de mannlige og kvinnelige befalelevne (ca. 55 prosent) (figur 3.2). Som allerede nevnt trener imidlertid gruppen 15–26 år trener noe oftere og har også noe lengre treningsøkter enn resten av befolkningen (Breivik & Sand, 2011).

¹¹ Kortvarig trening: under 15 minutter, 15–30 minutter.

¹² Middels lange trening: 31–45 minutter, 46–60 minutter.

¹³ Lang trening: 1–1,5 time, over 1,5 time.

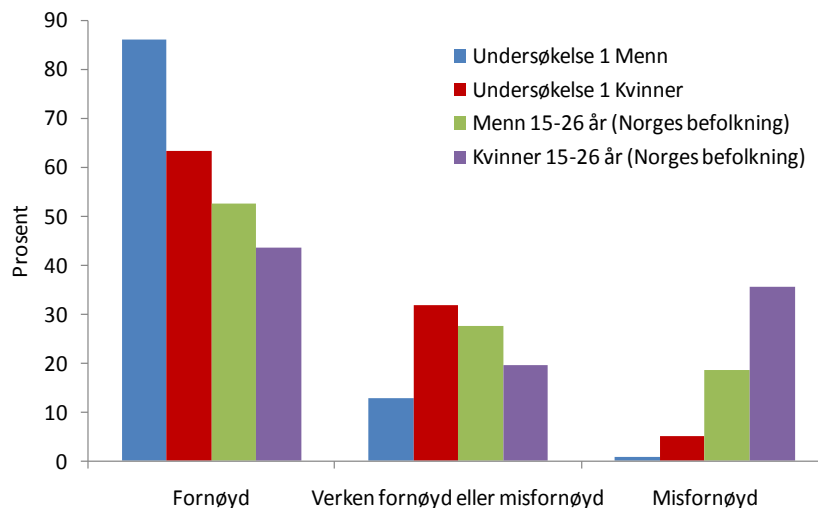
Ut fra dette kan vi konkludere at befarselevne, både menn og kvinner, oppgir å drive fysisk aktivitet oftere og av lengre varighet enn jevnaldrende norsk ungdom. For øvrig viser flere studier at respondenter ofte overestimerer aktivitetsnivå ved selvrapportering (Troiano, 2007; Freedson & Miller, 2000), noe som kan være tilfelle i disse studiene også.

3.2 Kroppsbildet

Kroppsbildet er en del av selvbildet, og hvor stor andel det utgjør avhenger av hvilken verdi kroppsbildet har i ulike kulturer (Shilling, 2003). Innledningsvis i dette kapitlet viser vi til at mange soldater opplever at det har en høy verdi å være godt trent i det militære. Vi stilte spørsmålet ”Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med utseendet på din egen kropp?”. Dette spørsmålet er også hentet fra Norsk Monitor. Analyser av data fra Norsk Monitor viser at i alle aldersgrupper er menn mer fornøyd med eget utseende enn kvinner (Dalen, 2010). Denne kjønnsforskjellen er også kjent fra annen forskning. Kvalem begrunner kjønnsforskjellene med at kroppsidealet for kvinner ligger lengre unna en gjennomsnittlig kvinnekropp, enn hva som er tilfellet for menn (Kvalem et al, 2011). Dette fører til at kvinner opplever en større diskrepans og dermed er mer misfornøyd med sitt utseende sammenlignet med menn. At kvinner er misfornøyd med egen kropp er så vanlig at det er blitt kalt ”normativt misnøye”; det er uvanlig å finne en kvinne som er fornøyd med eget utseende (Kvalem et al, 2011).

I 2009 oppgav 53 prosent av menn i alderen 15–26 år at de var fornøyd med eget utseende på kropp, mot 44 prosent av kvinnene (grønn og lilla søyle, figur 3.3¹⁴) (Dalen, 2010). Denne kjønnede tendensen er enda mer fremtredende hos befarselevne hvor 86 prosent av mennene oppgir å være fornøyd med eget utseende på kropp, mot kun 63 prosent av kvinnene (henholdsvis blå og rød søyle i figur 3.3). Men hvis man sammenligner befarselevne med jevnaldrende norsk ungdom ser vi at denne gruppen er betraktelig mer fornøyd med utseende på egen kropp. Til og med de kvinnelige befarselevne er mer fornøyd med eget utseende på kropp enn den jevnaldrende mannlige delen av norsk ungdom.

¹⁴ På figuren har vi slått sammen svaralternativet meget fornøyd og ganske fornøyd samt ganske misfornøyd og meget misfornøyd i to kategorier, henholdsvis fornøyd og misfornøyd.

Figur 3.3 En sammenligning av befalelevne og norsk ungdom i aldersgruppen 15–26 år sine svar på spørsmålet: ”Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med utseendet på din egen kropp?”, fordelt på kjønn (Dalen, 2010).

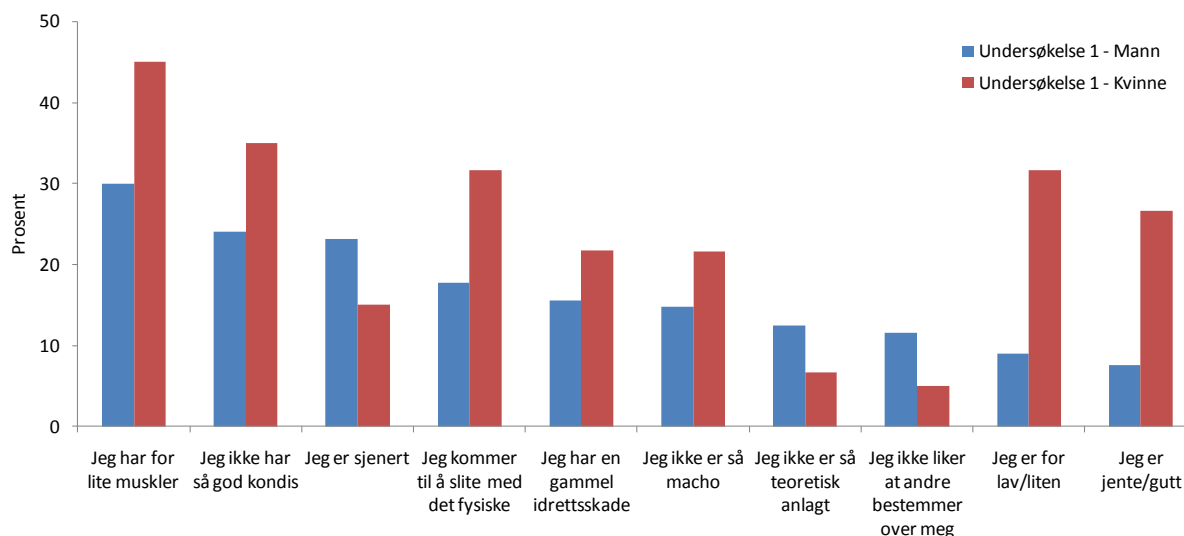
3.3 utfordringer

Videre har vi kartlagt hvilke forventninger befalelevne har til hvilke utfordringer de kommer til å møte under befalsutdanningen. Respondentene ble bedt om å vurdere hvor enig eller uenige de var i at ulike påstander¹⁵ ville gi dem utfordringer under befalsutdanningen.

Omtrent alle forventer at de vil møte utfordringer (90 prosent). Både menn og kvinner oppgir at de to største utfordringene kommer til å være relatert til det fysiske. Det gjelder i all hovedsak styrke og kondisjon.

Hvis vi ser på de ti påstandene som over 10 prosent av kvinnene eller mennene tror kommer til å by på utfordringer, ser vi raskt at kjønn har stor betydning for hva man forventer vil være utfordrende (figur 3.4). Flere kvinner enn menn tror det fysiske vil by på utfordringer. Vi observerer størst forskjell mellom menn og kvinner på påstandene rundt deres *høyde* og *kjønn*, som kvinner i større utstrekning enn menn tror kommer til å gi dem utfordringer (figur 3.4). Menn derimot tror i større grad enn kvinner at *det å være sjenert, ikke være så teoretisk anlagt og ikke like at andre bestemmer over dem* kommer til å gi dem utfordringer (figur 3.4).

¹⁵”Jeg har truffet på utfordringer på befalsskolen fordi: *jeg har for lite muskler, jeg ikke har så god kondis, jeg er sjenert, jeg ikke er autoritær nok, jeg kommer til å slite, jeg har en gammel idrettsskade, jeg ikke er så macho, jeg ikke er så teoretisk anlagt, jeg ikke liker at andre bestemmer over meg, jeg er for lav/liten, jeg ikke er så glad i friluftsliv, jeg blir lett syk, jeg er jente/gutt, jeg ikke er så praktisk anlagt, jeg ikke har fått store nok utfordringer, jeg ikke er noen god leder, jeg blir lett skadet, jeg egentlig ikke er så veldig sosial, jeg ikke så lett får venner, jeg kommer fra en annen kultur enn de fleste andre, jeg er for tykk og jeg har en annen etnisk bakgrunn enn de andre.*”

Figur 3.4 De utfordringene som flest menn (blå søyle) og kvinner (rød søyle) forventer å møte under utdanningen (rangert etter menns oppfatning).

3.4 Motiver for å søke befalsutdanning

3.4.1 Egne motiv

I et forsøk på å avdekke hvorfor så få kvinner både søker og tas opp ved skolene spør vi hva som motiverer unge mennesker til å søke seg til befalsutdanning? Er det forskjell på menn og kvinners motiv og hvordan vurderer de andres motiv for å søke?

Respondentene ble bedt om å vurdere hvor sant eller usant påstandene i tabell 3.1 er for dem. Det ble benyttet en syv punkts Likert skala, hvor 1 betyr fullstendig usant og 7 betyr fullstendig sant. Dette gir de som skal svare muligheten til å nyansere svaret ved å markere det området på skalaen som gjenspeiler deres oppfatning best.

De påstandene som blir tillagt størst vekt hos både menn og kvinner, er at det er *fysisk utfordrende å gå på befalsskolen og å gjennomføre en utdanning jeg vet at ikke "hvem som helst kan klare"* (tabell 3.1). En faktor som er mindre viktig er om det er *flere menn enn kvinner på befalsutdanningen*. Det er verdt å merke seg at dette er mindre viktig for menn enn kvinner (tabell 3.1).

	Gjennomsnitt	
	Menn	Kvinner
Det er viktig for meg at det er fysisk utfordrende å gå på befalsskolen/krigsskolen	5,7	5,9
Jeg vil gjennomføre en utdanning som jeg vet at ikke "hvem som helst kan klare"	5,7	5,8
Friluftsliv er en svært viktig del av min motivasjon for å ta befalsutdanning	4,7	4,6
Det er viktig for meg at utdanningen gir meg status	4,6	4,4
Jeg vil miste en del av motivasjonen for å søke dersom det hadde vært flere jenter enn gutter på befalsskolen/krigsskolen	2,2	2,9
Det er viktig for meg at det er flere gutter enn jenter på befalsutdanningen	2,0	3,0

Tabell 3.1 Respondentene ble bedt om å vurdere hvor sant eller usant utsagnene i tabellen over er for dem på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "fullstendig usant" og 7 betyr "fullstendig sant". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter menns oppfatning).

Videre ble det i spørreundersøkelse 1 stilt følgende spørsmål: "Hvorfor har du søkt befalsskoleutdanning?". Kandidatene fikk 12 ulike utsagn de skulle vurdere hvor viktige var for dem, igjen på en syv punkts Likert skala fra fullstendig usant til fullstendig sant (tabell 3.2).

Den klart viktigste grunnen for å søke befalsutdanning er for både menn og kvinner at *det er en arena for å teste egne grenser*. De kvinnelige elevene gir denne påstanden noe høyere skår enn de mannlige. Deretter følger påstandene *Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder* og *jeg vurderer videre utdanning i Forsvaret*.

	Gjennomsnitt	
	Menn	Kvinner
Det er arena for å teste egne grenser	5,9	6,4
Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	5,6	5,6
Jeg vurderer videre utdanning i Forsvaret	5,3	5,6
Jeg er opptatt av fredsarbeid	4,9	5,3
Jeg ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	4,8	5,2
Jeg ønsker Forsvaret som min fremtidige arbeidsplass	4,7	5,2
Jeg vurderer å gå ut i internasjonal tjeneste	4,6	4,4
Det gir meg respekt og prestisje	4,5	4,7
Det er for meg forberedelse til annen utdanning	4,4	4,2
Det er et steg mot videre utdanning på krigsskolen	4,2	4,4
Jeg kunne tenke meg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv eller død	4,0	3,7
Jeg er fasinert av krig	3,1	2,4

Tabell 3.2 Respondentenes svar på spørsmålet: "Hvorfor har du søkt befalsskoleutdanning?", fordelt på kjønn. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene i tabellen på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "fullstendig uenig" og 7 betyr "fullstendig enig". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter menns oppfatning).

Blant de 12 påstandene er det fire som omhandler videre utdanning og karriere i Forsvaret:

- Jeg vurderer videre utdanning i Forsvaret.
- Jeg ønsker å gjøre karriere i Forsvaret.
- Jeg ønsker Forsvaret som min fremtidige arbeidsplass.
- Det er et steg mot videre utdanning på krigsskolen.

De kvinnelige befarselevne oppgir i større grad enn de mannlige at de kan tenke seg videre utdanning og en fremtidig karriere i Forsvaret (tabell 3.2). Disse resultatene indikerer at de kvinnelige befarselevne har et større ønske om karriere i Forsvaret enn de mannlige. Tidligere studier bekrefter at kvinner som er interessert i Forsvaret, er mer interessert i militær karriere enn menn som er interessert i Forsvaret (Stornæs & Fasting, 2011; Fauske, 2011).

Denne undersøkelsen viser at de mannlige og kvinnelige befarselevne vektlegger påstanden *det er for meg forberedelse til annen utdanning* likt som motiv for å søke befalsutdanning. Dette står i motsetning til tidligere funn som peker i retning av at kvinner i større utstrekning enn menn bruker Forsvaret som springbrett til andre yrkeskarrierer, som for eksempel politiet (Fauske, 2011).

Det er to utsagn relatert til det å skape fred i konfliktområder og fredsarbeid, og tre utsagn relatert til krig og deltagelse i væpnet konflikt:

- *Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder.*
- *Jeg er opptatt av fredsarbeid.*

- *Jeg vurderer å gå ut i internasjonal tjeneste.*
- *Jeg kunne tenke meg å delta i en væpnet konflikt som handler om liv og død.*
- *Jeg er fasinert av krig.*

Påstanden *Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder* er den eneste av påstandene som gis helt lik skår av de kvinnelige og mannlige befarselevne, begge kjønn oppgir den som et svært sentralt motiv for å søke befalsutdanning (tabell 3.2). De kvinnelige befarselevne gir påstanden *jeg er opptatt av fredsarbeid* noe høyere skår enn de mannlige befarselevne. Derimot gir de mannlige befarselevne høyere skår enn de kvinnelige for påstandene som omhandler krig og deltagelse i væpnet konflikt. Der hvor vi finner størst forskjell mellom kvinner og menn er for påstanden *jeg er fasinert av krig*. De mannlige befarselevne gir denne påstanden klart høyere skår enn de kvinnelige. Men samtidig er dette den påstanden som blir tillagt minst vekt av både menn og kvinner når det gjelder hvorfor de søker seg til befalsutdanning (tabell 3.2).

Sand og medforfattere har sett på alle kvinner og menn som møtte på FOS sine motiv for å søke befalsutdanning (Sand et al, 2012). Ved å sammenligne våre resultater her med det Sand og medforfattere fant, ser vi at det er lite som skiller motivene til de som tas opp og alle som søker befalsutdanning.

3.4.2 Hvorfor tror du andre menn og kvinner søker seg til befalsutdanning?

Både i spørreundersøkelse 1 og 2 spurte vi befarselevne: ”Hvorfor tror du at menn søker seg til befalsutdanning?” og ”Hvorfor tror du at kvinner søker seg til befalsutdanning?”. De 12 samme påstandene som ble brukt når man skulle angi sine egne motiver for å søke befalsutdanning, ble nå brukt for å anslå andres motiver for å søke.

La oss først se på hvorfor befarselevne tror at menn søker seg til befalsutdanning. Både menn og kvinner tror at hovedgrunnene til at menn søker er at de ønsker å *teste egne grenser*, etterfulgt av at dette er en utdanning som vil gi dem *respekt og prestisje* (tabell 3.3). Deretter følger motiv som er mer rettet mot væpnet konflikt og krig, som *ønske om internasjonal tjeneste*, *deltakelse i væpnet konflikt som handler om liv og død* og *fasinasjon for krig*.

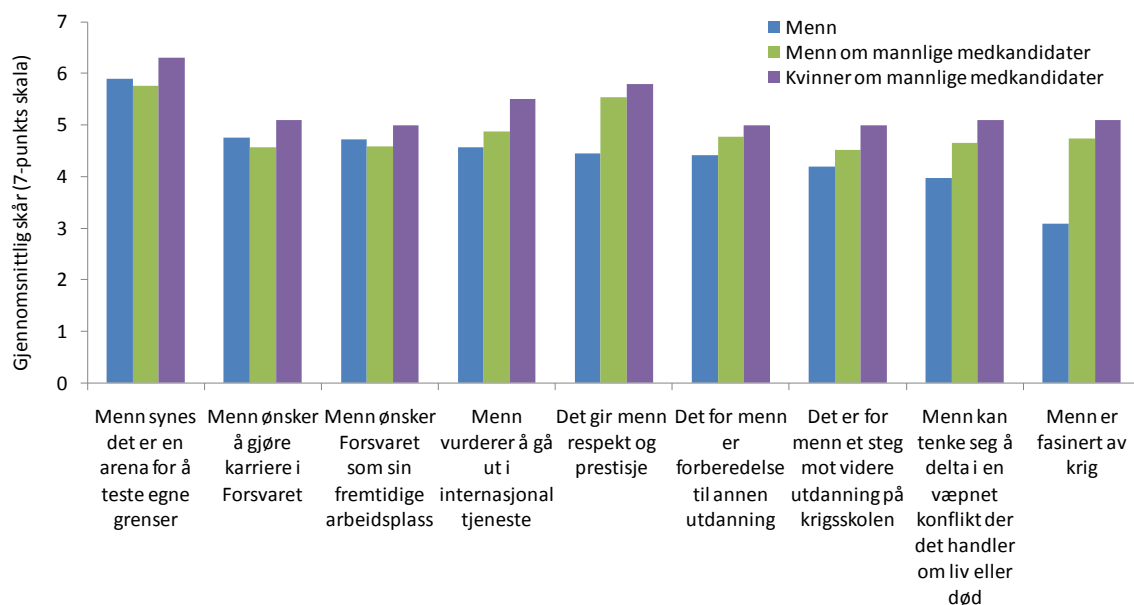
	Gjennomsnitt	
	Menn	Kvinner
Menn synes det er en arena for å teste egne grenser	5,8	6,3
Menn tror det vil gi dem respekt og prestisje	5,5	5,8
Menn vurderer å gå ut i internasjonal tjeneste	4,9	5,5
Menn kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv og død	4,7	5,1
Menn er fasinert av krig	4,7	5,1
Menn ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	4,6	5,1
Menn ser på befalsutdanning som en forberedelse til annen utdanning	4,8	5,0
Menn ser på befalsutdanning som et steg mot videre utdanning på krigsskolen	4,5	5,0
Menn ønsker Forsvaret som sin fremtidige arbeidsplass	4,6	5,0
Menn ønsker å ta videre utdanning i Forsvaret etter befalsutdanningen	4,6	4,6
Menn mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	4,2	4,3
Menn er opptatt av fredsarbeid	3,6	3,7

Tabell 3.3 Respondentenes svar på spørsmålet: ”Hvorfor tror du menn søker seg til befalsutdanning?”, fordelt på kjønn. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene i tabellen på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr ”uenig” og 7 betyr ”enig”. Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter menns oppfatning).

Det viktigste motivet for at menn søker blir av både de mannlige og de kvinnelige kandidatene som sagt over anslått å være at befalsutdanningen er *en arena for å teste egne grenser*. Det samsvarer med hva menn selv oppgir. Motivene som følger er tydelig andre motiver enn det mennene selv oppgir som sin egen grunn for at de søker befalsutdanning (se kapittel 4.1). De mannlige befarselevne blir tillagt mer tradisjonelle motiv (tradisjonelle mansidealer) for å søke seg til Forsvaret enn det de selv oppgir.

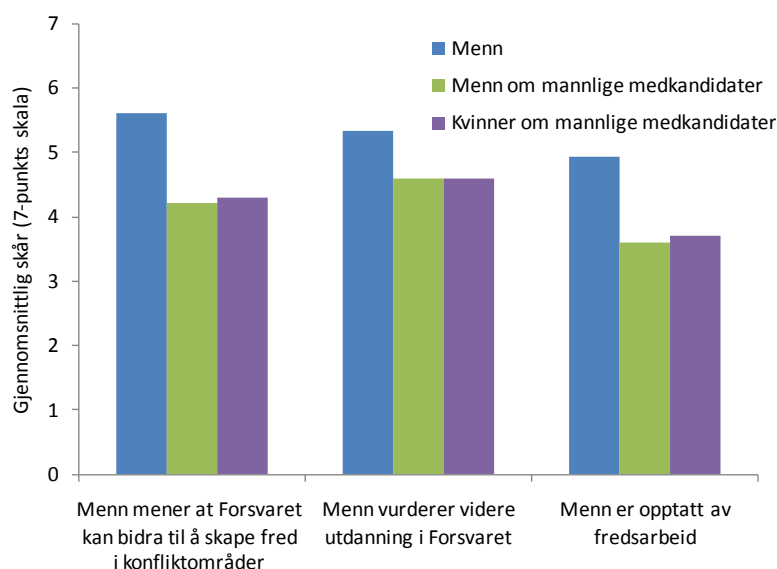
I tillegg har både mannlige og kvinnelige befarselever en tendens til å overestimere sine mannlige medelevers motiv for å søke befalsutdanning, kvinner noe mer enn menn. Mannlige elever overestimerte sine medelevers motiver på seks av påstandene, mens de kvinnelige gjør det på ni av påstandene (figur 3.5). Spesielt påstandene *menn er fasinert av krig*, *menn kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv eller død* og *det gir menn respekt og prestisje* blir

overestimert i forhold til det de mannlige befelselevne selv oppgir som motiv for at de søkte befalsutdanning.

Figur 3.5 *Menns egne motiv sammenlignet med hva mannlige og kvinnelige medelever tror i større utstrekning er menns motiv for å søke seg til befalsutdanning. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Figuren viser gjennomsnittlig verdi.*

Både mannlige og kvinnelige befelselever underestimerer sine mannlige medelever markant på tre grunner (figur 3.6). Det er: *menn mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder, menn er opptatt av fredsarbeid samt menn vurderer videre utdanning i Forsvaret.* De to første påstandene er typisk mer "myke" verdier, som tradisjonelt har vært knyttet til kvinnelige verdier.

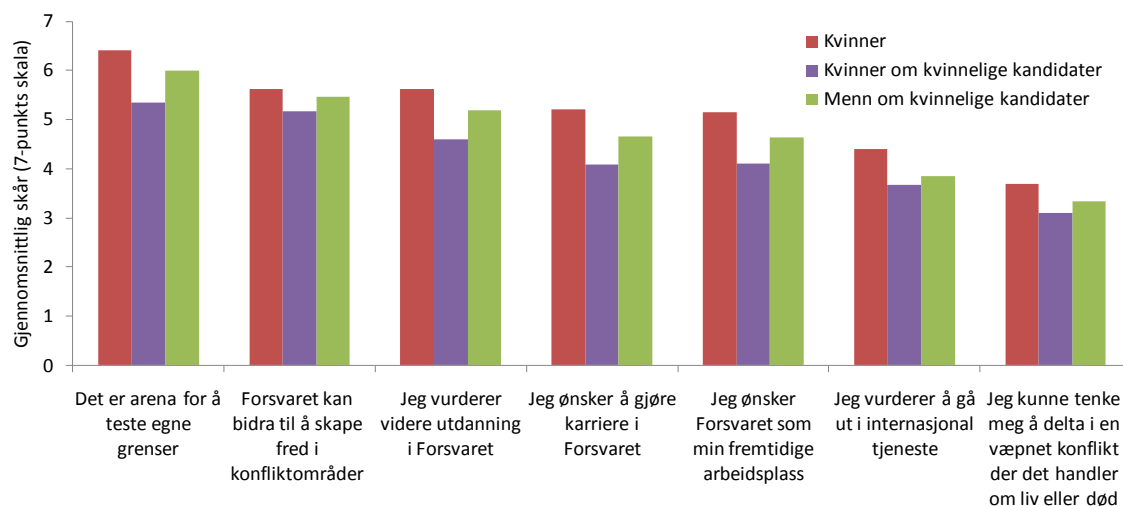
Figur 3.6 *Menns egne motiv sammenlignet med hva mannlige og kvinnelige medelever tror i mindre utstrekning er menns motiv for å søke seg til befalsutdanning. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Figuren viser gjennomsnittlig verdi.*

La oss nå se på hvorfor befalelevne tror at kvinner søker seg til befalsutdanning. Her oppgir både menn og kvinner at de tror at kvinner søker fordi det er *en arena for å teste ut egne grenser*, tett etterfulgt av argumenter om fredsarbeid og videre utdanning både utenfor og i Forsvaret (se tabell 3.4).

	Gjennomsnitt	
	Menn	Kvinner
Kvinner synes det er en arena for å teste egne grenser	5,4	6,0
Kvinner er opptatt av fredsarbeid	5,3	5,4
Kvinner ser på befalsutdanning som en forberedelse til annen utdanning	5,2	5,5
Kvinner mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	5,2	5,5
Kvinner ønsker å ta videre utdanning i Forsvaret etter befalsutdanningen	4,6	5,2
Kvinner tror det vil gi dem respekt og prestisje	4,6	4,9
Kvinner ser på befalsutdanning som et steg mot videre utdanning på krigsskolen	4,2	4,6
Kvinner ønsker Forsvaret som sin fremtidige arbeidsplass	4,1	4,6
Kvinner ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	4,1	4,7
Kvinner vurderer å gå ut i internasjonal tjeneste	3,7	3,9
Kvinner kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv og død	3,1	3,3
Kvinner er fasinert av krig	2,5	2,4

Tabell 3.4 *Respondentenes svar på spørsmålet: "Hvorfor tror du kvinner søker seg til befalsutdanning?", fordelt på kjønn. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene i tabellen på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter menns oppfatning).*

Når man skal angi hva man tror er de kvinnelige elevenes motiv for å søke befalsutdanning har både mannlige og kvinnelige befalelever en tendens til å underestimere kvinners egne motiv (figur 3.7). Kun én påstand blir overestimert både av menn og kvinner og det er at *for kvinner er befalsskolen en forberedelse til annen utdanning*.

Figur 3.7 *Kvinnens egne motiv sammenlignet med hva mannlige og kvinnelige medelever tror i mindre utstrekning er kvinners motiv for å søke seg til befalsutdanning. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Figuren viser gjennomsnittlig verdi.*

Man kan merke seg at respondentene, både de mannlige og kvinnelige, overestimerer menns grunner for å søke befalsutdanning, mens de underestimerer kvinnenes grunner. Hvorfor er det slik? Aspirantene er i en konkurransesituasjon under FOS og kjemper om en mulig befalsskoleplass. De ser at de andre kandidatene under opptaket virker svært engasjerte og målbevisste og dette kan føre til at de overestimerer deres grunner for å søke. Kvinner har en tendens til å ha lavere selvtillit enn menn på en rekke områder. Det er mulig at de mannlige aspirantene virker mer selvsikre enn de kvinnelige under seleksjonsprosessen og at dette er med på å påvirke aspirantenes syn på sine medelever.

3.5 Hvorfor søker ikke flere kvinner seg til befalsutdanning?

Et sentralt spørsmål for å øke kvinneandelen i Forsvaret er finne ut hvorfor ikke flere kvinner søker seg til befalsutdanning. Som sagt innledningsvis har kvinneandelen ved Forsvarets befalsutdanninger i gjennomsnitt ligget på 14,8 prosent i årene 2007–2011. Vi gav respondentene 16 utsagn som de skulle vurdere på en syv punkts Likert skala om hvorfor ikke flere kvinner søker befalsutdanning (tabell 3.5).

Som tabellen viser tror både de mannlige og de kvinnelige respondentene at den viktigste grunnen for at ikke flere kvinner søker befalsutdanning er at *de velger heller en annen utdanning* (tabell 3.5). Kvinner vektlegger påstanden *de tror ikke selv de kan klare det omtrent like høyt*. Deretter følger argumenter om at *det er for fysisk krevende* og at *kulturen ikke passer kvinner*. Kvinner og

menn vektlegger disse påstandene noe ulikt. Kvinner vektlegger i større utstrekning enn menn at *det er for tøft og fysisk krevende*, og menn vektlegger i større grad enn kvinner at *det er få andre jenter der*.

	Gjennomsnitt	
	Menn	Kvinner
De velger heller annen utdanning	5,8	6,0
Befalsskolen er preget av machokultur	4,9	5,4
Det er få andre jenter der	4,9	4,4
Det er for krevende fysisk	4,9	5,7
Det er ikke tradisjon for det	4,9	4,9
Det er for tøft	4,8	5,7
De tror ikke selv de kan klare det	4,7	5,9
De tror de kan bli utsatt for mye uønsket oppmerksomhet	3,8	3,7
De ønsker ikke å "bli som gutter"	3,7	4,0
Befalsskolen er lite tilpasset kvinner med hensyn til klær, sminke	3,6	3,7
Militær utdanning gir ikke jenter status i venninnegjengen	3,5	2,4
De orker ikke å gjøre det samme som i førstegangstjeneste en gang til	3,4	3,3
De tror det er mye mobbing av jenter i militæret	3,2	3,4
De tror det er mye trakassering av jenter i militæret	3,1	4,0
Militær utdanning gir ikke jenter status hos gutter	2,9	2,5
Befalsskolen passer ikke for jenter	2,4	2,3

Tabell 3.5 Respondentenes svar på spørsmålet: "Hva er grunnen til at ikke flere kvinner søker befalsutdanning?", fordelt på kjønn. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene i tabellen over på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter menns oppfatning).

Argumentene som går på trivsel i Forsvaret skårer relativt lavt og blir ikke betraktet som grunner for at ikke flere kvinner velger befalsutdanning. Både kvinner og menn tror ikke at *uønsket oppmerksomhet* og *mobbing* er faktorer som har stor betydning for at kvinner ikke velger befalsutdanning. Likevel er det verdt å merke seg at kvinner i større utstrekning enn menn tror at påstanden *det er mye trakassering av kvinner i Forsvaret* kan være en grunn til at ikke flere kvinner søker.

3.6 Kommer jeg til å passe inn?

Hvilke tanker har de som tas opp som befalelever om hvordan de kommer til å passe inn? Vi gav respondentene 14 utsagn (se tabell 3.6) som de skulle vurdere om hadde betydning for om de kom til å passe inn på skolen. Det ble gitt fire svarkategorier *passer meget godt*, *passer godt*, *passer ganske dårlig* og *passer dårlig*. Vi har slått sammen kategoriene *meget godt* og *godt* og resultatet er presentert i tabell 3.6.

	Passer meget godt/godt	
	Menn	Kvinner
Jeg er god til å samarbeide	96,4	100,0
Jeg er flink til å ta ansvar	95,3	95,0
Jeg er god til å ta vare på andre	94,8	100,0
Jeg liker action	94,1	100,0
Jeg liker å være ute i skog og mark	93,3	91,7
Jeg er flink til å få andre med meg	92,8	98,4
Jeg har gode lederegenskaper	91,0	95,0
Jeg får lett venner	89,0	98,4
Jeg er god i idrett	88,8	83,4
Jeg er "en av gutta"	88,3	80,0
Jeg er en som tar ledelsen	85,5	88,4
Jeg er autoritær	80,0	76,7
Jeg er vant til å sove ute i telt	73,7	70,0
Jeg har drevet med kampsport	26,8	11,7

Tabell 3.6 Respondentenes vurdering av om påstandene i tabellen over har betydning for om de kommer til å passe meget godt/godt inn på befalsskolen, fordelt på kjønn (rangert etter menns oppfatning).

Blant de 14 påstandene om de ville passe inn på befalsutdanningen var det i grunn bare *jeg har drevet med kampsport* som respondentene er enige i at ikke har betydning (tabell 3.6). De andre påstandene skårer alle høyt. Omtrent alle, både menn og kvinner, mener at fordi de er *gode til å samarbeide, flinke til å ta ansvar, gode til å ta vare på andre* og *liker action* kommer de til å passe godt inn (meget godt / godt) (tabell 3.6). Tabell 3.6 viser at det er noen små forskjeller mellom kjønnene, blant annet at kvinner vektlegger i noe større utstrekning enn menn påstanden *jeg får lett venner* og menn i noe større utstrekning enn kvinner påstanden *jeg er "en av gutta"* som grunner for at de tror de kommer til å passe inn.

Før opptak får aspirantene tilsendt materiell om hvordan uttaket vil foregå. De vet blant annet at de i løpet av opptaksperioden vil få prøve seg i lederrollen. De vet at de vil bli vurdert som potensielle ledere i Forsvaret ut i fra deres evne til å:

- ta initiativ
- håndtere usikkerhet
- skape tillitt
- vise omsorg
- ta selvstendige og gode beslutninger

Dette omtales som *De 5 lederegenskapene* (www.forsvaret.no). Disse er nedfelt i både markedsføring og informasjonsmateriell (Forsvaret, 2012). Aspirantene på FOS vet godt at det er disse lederegenskapene de vil bli målt ut i fra, og det kan nok påvirke hvordan de svarer på spørsmålet om hvordan de vil passe inn på denne lederutdanningen.¹⁶

3.7 Oppsummering og diskusjon av funn

Kort oppsummert er de viktigste funnene:

- Befalselevne oppgir å drive fysisk aktivitet oftere og av lengre varighet enn jevnaldrende norsk ungdom, uavhengig av kjønn.
- Befalselevne er mer fornøyd med utseende på sin egen kropp enn jevnaldrende norsk ungdom. De kvinnelige elevene er mindre fornøyd enn de mannlige.
- Det er svært viktig for befalselevne, uavhengig av kjønn, at utdanningen er fysisk utfordrende.
- De kvinnelige befalselevne forventer i større grad enn de mannlige at det fysiske vil gi dem utfordringer i løpet av skoleåret.
- Menn og kvinner oppgir like motiv for å søke befalsutdanning. Det mest sentrale motivet er at det er *en arena for å teste egne grenser*. Det tror de også at er det mest sentrale motivet for at andre menn og kvinner søker befalsutdanning.
- Både de mannlige og kvinnelige befalselevne tror at menn motiveres av *krig og deltagelse i væpnet konflikt* i større utstrekning enn kvinner og at kvinner i større utstrekning enn menn motiveres av *å skape fred i konfliktområder og fredsarbeid*.
- Kvinner oppgir i noe større grad enn menn at de er interessert i videre utdanning og fremtidig karriere i Forsvaret.
- Befalselevne, uavhengig av kjønn, tror at hovedgrunnen til at ikke flere kvinner søker seg til befalsutdanning er at de heller ønsker en annen utdanning. Andre sentrale faktorer oppgis å være at det er for *fysisk krevende* og *de ikke selv tror de kan klare det*, etterfulgt av argumentene om at befalsskolen er *preget av machokultur* og at *det ikke er tradisjon for kvinner i Forsvaret*.

Aspirantene på FOS har blitt godt informert på forhånd, gjennom reklame og informasjonsmateriell, om hva som kreves for å bli tatt opp på skolene. Forsvarets hjemmesider inneholder alt fra treningstips, slik at de skal klare de fysiske testene, til informasjon om hva som regnes som gode lederegenskaper. Dette er informasjon som vil være med på å danne et bilde av hva som kreves for å bli tatt opp. Spørreundersøkelsen ble som nevnt utført den første uken av FOS 2010 (fase 1). Videre vet aspirantene på FOS at seleksjonsøvelsen (fase 2) innebærer å konkurrere seg til en plass på en av skolene. Man kan ikke se bort fra at dette kan ha påvirket

¹⁶ At respondentene svarer taktisk kan være et problem ved spørreundersøkelser. Respondentene kan for eksempel justerer svarene sine etter hva de tror den som spør ønsker å høre. Ved å tydeliggjøre formålet ved undersøkelsen skaper man tillit til respondentene. Dette kan være med på styrke datakvaliteten ved at respondentene svarer ærlig og ikke taktisk.

hvordan de svarer på spørreundersøkelsen. Dette til tross for at de ble godt informert om at denne ikke hadde noe med opptaket å gjøre.

Den militære kulturen har historisk og tradisjonelt sett vært forbundet med menn og verdier som er å betrakte som maskuline. En god soldat anses i den militære kultur for å være en soldat som er fysisk sterk og tøff (Sasson-Levy, 2009; Rones, 2011; Kimmel, 2008). I Forsvaret kreves det et visst nivå på fysisk form, og fysiske tester er en del av både opptak og tjeneste i Forsvaret. Rekrutteringsmaterialet til Forsvarets skoler signaliserer også at fysisk trening og fysisk form er viktig. Dette påvirker nok hvem som søker seg til utdannelsen. Fra Forsvarets egne hjemmesider (www.forsvaret.no/utdanning) står det om befalsutdanningen at det er en: ”Grunnleggende lederutdanning med varierende lengde ut fra fagretning. Her blir du utdannet innenfor alt fra språk til sanitet, fysisk aktivitet vektlegges”.

I denne undersøkelsen finner vi ingen store forskjeller i motivene blant kvinner og menn for å søke seg til befalsutdanning. Den fysiske dimensjonen ved det å være soldat er viktig for både menn og kvinner som tas opp som elever. De er en gruppe ungdommer med et høyt aktivitetsnivå som motiveres i stor grad av at utdanningen vil kunne gi dem fysiske utfordringer og et sted for å teste egne grenser. De kvinnelige befelselevne forventer i større grad enn de mannlige at det fysiske vil gi dem utfordringer i gjennom skoleåret. Siden Forsvaret stiller krav til fysisk form, er det heller ikke overraskende at ungdom som er i god fysisk form tiltrekkes av Forsvaret, og at nettopp det at det er fysisk utfordrende å ta befalsutdanning er det som motiverer både de mannlige og kvinnelige befelselevne mest.

Det er tydelig at ungdommen har fått med seg at Forsvarets oppgaver har endret seg mye, hvor deltakelse i internasjonale operasjoner er blitt en svært sentral aktivitet. Dette ser ut til å motivere både menn og kvinner til å søke befalsutdanning.

Det er først når befelselevne blir bedt om å vurdere hvorfor andre menn og kvinner søker befalsutdanning at vi kan observere forskjeller på hvilke verdier man tilegner mannlige og kvinnelige kandidater. Her kommer mer tradisjonelle kjønnsmonster frem. De mannlige kandidatene blir i større grad enn de kvinnelige tillagt mer tradisjonelle militære verdier som motiv for å søke. Respondentene tror at menn i større utstrekning enn kvinner motiveres av krig og væpnet konflikt, og at kvinner i større utstrekning enn menn motiveres av mer ”myke” verdier som fredsarbeid. Dette er ulikt det menn og kvinner selv oppgir. Når egne motiv for å søke skal oppgis er ikke kjønn en faktor som gir nevneverdig utslag på de mest sentrale motivene for å søke.

Hvorfor søker ikke flere kvinner seg til Forsvaret, og til befalsutdanning spesielt? Befelselevne tror at dette stort sett skyldes at kvinner *heller ønsker en annen utdanning*. Det vil si at Forsvaret ikke appellerer til dem. Norske menn og kvinner velger fremdeles ganske tradisjonelt når det gjelder yrkesvalg; kvinner utdanner seg oftere innen omsorg og undervisning, menn innen teknikk og naturvitenskap (Statistisk sentralbyrå, 2010 og 2011). Videre tror de kvinner ikke velger Forsvaret fordi det er for fysisk krevende. Dette støttes av tidligere arbeid i prosjektet som viser at

selv kvinner som driver aktivt med idrett og trening, velger bort Forsvaret fordi de tror det er for fysisk krevende (Hennes, 2009).

Vi har vist at det er lite som skiller menn og kvinners motiver for å søke befalsutdanning. Det samme ser vi når befalselevne skal oppgi hvorfor de kommer til å passe inn på befalsutdanning. Her har kjønn heller ingen betydning. Rekruttering er en kritisk aktivitet for å sikre mangfold i en virksomhet. De menn og kvinner som rekrutteres til befalsutdanning fremstår som en ensartet gruppe når de blir spurt om motivasjon og hvilke egenskaper de har som gjør at de vil passe inn. Det er selvfølgelig en mulighet for at de svarer det de tror man forventer av dem relatert til all informasjon de har fått om hva som kreves for å bli tatt opp til befalsutdanning.

Et interessant funn fra undersøkelse 1 er at kvinner oppgir i noe større grad enn menn at de er interessert i videre utdanning og fremtidig karriere i Forsvaret. "Forskning på årskull" har tidligere vist at Forsvaret har problem med å beholde kvinnene. Når endrer kvinnene på sitt ønske om videre utdanning og fremtidig karriere i Forsvaret? Hva skjer med dem på veien? Hva er de utløsende faktorene?

4 Undersøkelse 2 – en oppfølgingsundersøkelse

For de fleste av respondentene i undersøkelse 1 er befalsutdanningen det første møte med Forsvarets kultur.¹⁷ Undersøkelse 1 vil dermed kunne fange opp befalselevnes holdninger helt i starten av møtet med Forsvaret og ved å følge denne gruppen fremover i tid, kan vi studere om, og hvordan, de endrer seg i løpet av sin tid i Forsvaret.

I denne rapporten vil vi ta for oss hvordan kvinnene har svart på henholdsvis undersøkelse 1 og 2. Spørreundersøkelse 2 oppnådde som beskrevet i kapittel 2.4, en oppslutning på ca. 50 prosent. Likevel er populasjonen kvinnelige befalselever liten, så selv 50 prosent deltagelse fører til stor usikkerhet. Selv om bortfallsanalysene viste at utvalget som svarte på undersøkelse 2, ikke er et skjevt utvalg av populasjonen (undersøkelse 1), vil det allikevel knytte seg stor usikkerhet til resultatene (se kapittel 2).

En sammenligning av resultatene fra undersøkelse 1 og 2 vil bli presentert i kapittel 4.1 til og med 4.4. I kapittel 4.5 vil vi diskutere funnene i en større sammenheng.

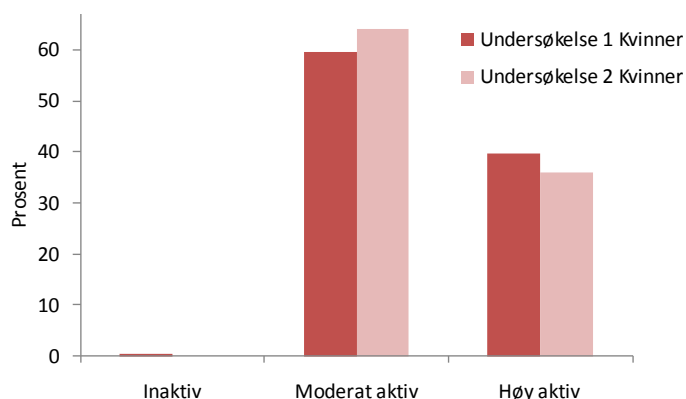
4.1 Endres aktivitetsmønster og vaner i møtet med Forsvarets kultur?

Vår hypotese er at man formes av sitt første møte med Forsvarets kultur. For å se om aktivitetsmønster og vaner endres i møte med Forsvarets kultur har vi valgt å måle på parametrene fysisk aktivitet, om man spiller krigsspill, ser krigsfilm samt snus- og røykevaner.

¹⁷ Av de som tas opp til befalsutdanning ved FOS-sommer 2010 har 35 prosent av de kvinnelige og 26 prosent av de mannlige befalselevne gjennomført førstegangstjeneste (Stornæs & Fasting, 2011).

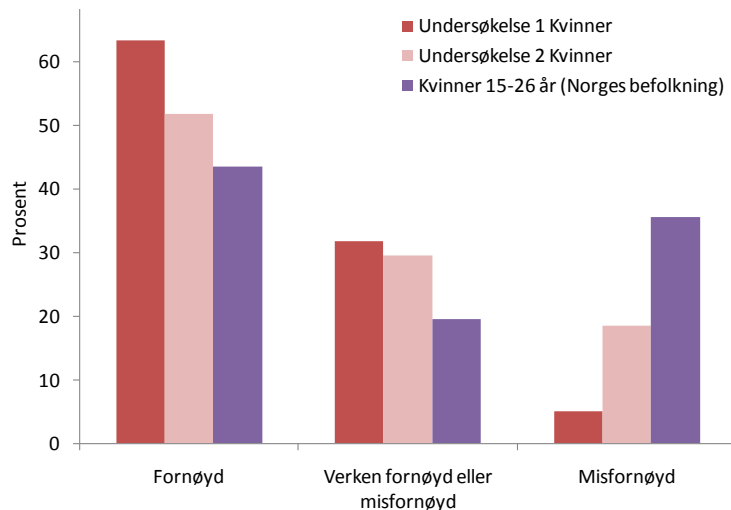
4.1.1 Fysisk aktivitet og kroppsbildet

Funnene fra undersøkelse 1 viste at befarselevne hadde en meget aktiv livsstil før de startet i Forsvaret (kapittel 3.1). Ved å sammenligne hvordan kvinnene svarer på disse spørsmålene før opptak (undersøkelse 1, figur 4.1 rød søyle) og ett år etter påbegynt befalsutdanning (undersøkelse 2, figur 4.1 rosa søyle) kan vi få et inntrykk av om gruppen har endret treningsmønster i møte med Forsvaret. Som figur 4.1 viser, har ikke treningsmønsteret for disse kvinnene (rosa søyle) endret seg nevneverdig ett år etter opptaket. Vi finner fremdeles flest kvinner i kategorien moderat aktiv (ca. 60 prosent), tett etterfulgt av høy aktiv (ca. 35 prosent). I tillegg rapporterer de uendret varighet på sine treningsøkter (se kapittel 3.1). Kvinnene har opprettholdt en aktiv livsstil, noe som har stor verdi i den militære kulturen.

Figur 4.1 En sammenligning av hvor ofte de kvinnelige respondentene i spørreundersøkelse 1 og 2 oppgir å drive fysisk aktivitet i form av trening og mosjon, fordelt på kategoriene inaktiv, moderat aktiv og høy aktiv.

Et funn fra undersøkelse 1 var at befarselevne er langt mer fornøyd med utseende på egen kropp enn jevnaldrende ungdom. Vi tror at dette skyldes at befarselevne rapporterer et høyere fysisk aktivitetsnivå enn sine jevnaldrende. De trener oftere og har lengre treningsøkter. Et godt utseende på kroppen er for mange i stor grad relatert til det å være godt trent. Et noe uventet resultat var at kvinnene i undersøkelse 2 rapporterer at de er mindre fornøyd med utseende på egen kropp etter ett år i Forsvaret selv om de trener like ofte og lenge (figur 4.2). Kvinnene har nå vært del av den militære kultur i et helt år, og blant mange soldater i Forsvaret har det høy verdi å være godt trent. Funnene kan tyde på at kvinnenes referansegrunnlag er endret, fra at de tidligere i større grad identifiserte seg med jevnaldrende ungdom, mens de nå i større grad identifiserer seg med sine medelever og befal. Av den grunn er det forståelig at mange blir mer kritisk til utseende på sin egen kropp.

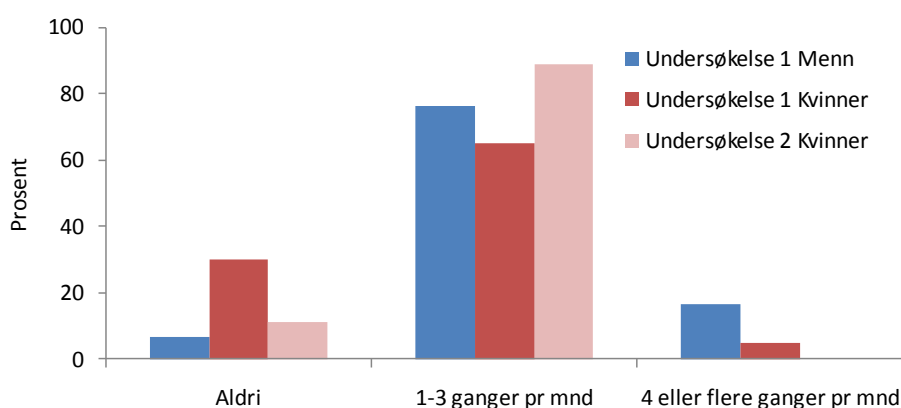

Figur 4.2 De kvinnelige respondentenes svar i undersøkelse 1 og 2 på spørsmålet "Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med utseendet på din egen kropp?" sammenlignet med kvinner i aldersgruppen 15–26 år i den norske befolkningen (Dalen, 2010).

4.1.2 Krigsfilm og krigsspill

Spørreundersøkelsen inneholdt spørsmålene: "Bruker du å spille krigsspill, og hvor ofte?" og "Bruker du å se krigsfilm, og hvor ofte?". Både når det gjelder krigsfilm og krigsspill finnes det et bredt spekter av filmer og spill fra relativt uskyldige til veldig voldelige utgaver. Disse nyansene reflekteres ikke i spørsmålene.

På spørsmålet: "Bruker du å spille krigsspill, og hvor ofte?" er det stor forskjell på hvordan kvinner og menn som ble tatt opp til befalsutdanning, svarer i undersøkelse 1. Nesten alle kvinnene (90 prosent) oppgir aldri å gjøre dette, mot kun 20 prosent av mennene. For kvinnene i undersøkelse 2 er dette uendret ett år etter påbegynt befalsutdanning.

Figur 4.3 Respondentene i undersøkelse 1 og 2 sine svar på spørsmålet: "Bruker du å se krigsfilm, og hvor ofte?", fordelt på kjønn.

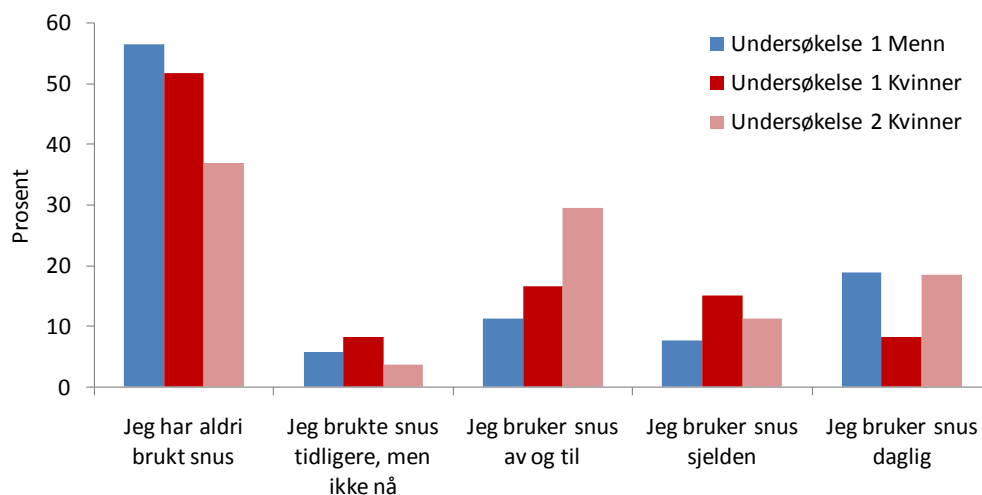
Videre viser undersøkelse 1 at det er forskjell i kvinner og menns vaner når det gjelder å se krigsfilm. Kvinnene ser i mindre utstrekning krigsfilm enn menn (figur 4.3, rød og blå søyle).

Derimot rapporterer kvinnene i undersøkelse 2 at de ser noe mer krigsfilm enn de gjorde i undersøkelse 1 (figur 4.3, rosa søyle).

4.1.3 Røyk- og snusvaner

Spørreundersøkelsene inneholder et spørsmål om røykevaner og et om snusvaner. Befalselevne, både kvinner og menn, er i stor utstrekning ikke-røykere. I undersøkelse 1 oppgir 85 prosent av kvinnene at de aldri har vært en røyker. Dette forholdet er uendret etter ett år i Forsvaret (undersøkelse 2). 0,5 prosent av kvinnene oppgir å røyke daglig. Dette er betydelig lavere enn jevnaldrende kvinner (16–24 år) hvor 14 prosent oppgav å røyke daglig i 2010 (Statistisk sentralbyrå, 2012).

Mange er av den oppfatning at veldig mange snuser i Forsvaret. Undersøkelse 1 viser at 50 prosent av kvinnene og 55 prosent av mennene som ble tatt opp til befalsutdanning sommeren 2010, aldri har brukt snus (figur 4.4). Blant de som snuser oppgir menn å gjøre dette noe oftere enn kvinner. 20 prosent av de mannlige respondentene og 8 prosent av de kvinnelige oppgav å snuse daglig. Dette er ganske likt befolkningen generelt hvor 25 prosent av unge menn og 8 prosent av unge kvinner oppgav å snuse daglig i 2010 (Statistisk sentralbyrå, 2012). Dette viser at befalselevne ikke skiller seg fra jevnaldrende når det gjelder snusvaner før de kommer inn i Forsvaret.

Figur 4.4 Respondentenes snusvaner i undersøkelse 1 og 2.

Kvinnene som deltok i undersøkelse 1 og 2, oppgir et endret snusforbruk ett år etter påbegynt befalsutdanning (se figur 4.4). I undersøkelse 1 oppgav ca. 52 prosent av kvinnene at de aldri hadde brukt snus, mot 37 prosent året etter (undersøkelse 2). Andelen kvinner som snuser daglig har økt fra åtte til nesten 20 prosent.

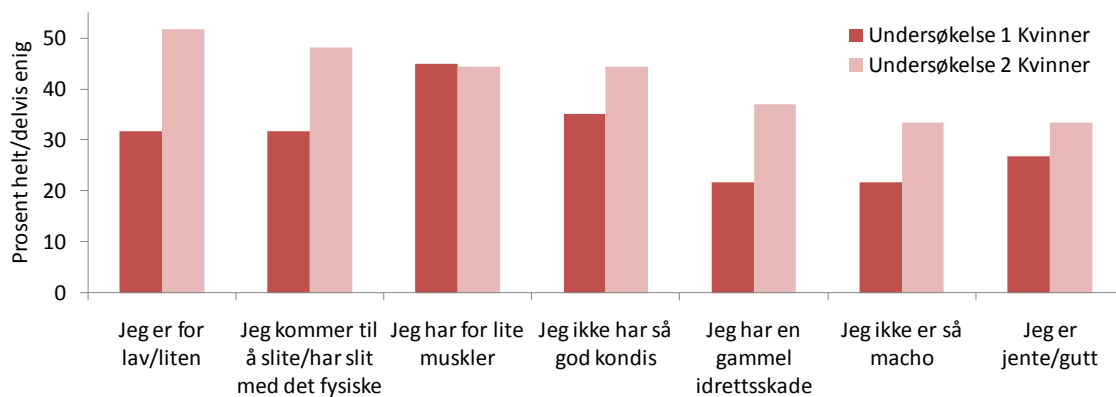
4.2 Har befalselevne møtt de utfordringene de forventet?

I undersøkelse 1 oppgav mange av kvinnene som ble tatt opp til befalsutdanning sommeren 2010, at de forventet å møte utfordringer i løpet av skoleåret (se kapittel 3.3).

De antok at det som kom til å by på størst utfordringer ville være:

- *Jeg har for lite muskler.*
- *Jeg har ikke så god kondis.*
- *Jeg kommer til å slite med det fysiske.*
- *Jeg er for lav/liten.*
- *Jeg er jente.*

Ble disse forventningene innfridd? Svaret er i all hovedsak ja. Kvinnene oppgir å ha møtt de samme utfordringene som de forventet å møte under befalsutdanningen. Vi observerer en økning i andelen kvinner som har møtt disse utfordringene sammenlignet med de som forventet å møte dem (figur 4.5). Spesielt kan man merke seg at ca. 50 prosent av kvinnene mener at deres høyde og størrelse har skapt utfordringer i løpet av året som befelselev.

Figur 4.5 De utfordringene som kvinnene forventet å møte (undersøkelse 1) sammenlignet med utfordringene de oppgir å ha møtt under befalsutdanning (undersøkelse 2).

Vi har ikke spurt disse kvinnene om hva de opplever som utfordrende ved det å være lav/liten. Våre antagelser er at dette kan spille en rolle for de fysiske prestasjonene. Hvor fysisk krevende befalsutdanningen har vært vil avhenge av hvilken bransje og fagretning elevene har valgt på utdannelsen. Noen retninger vil klart være mer fysisk utfordrende enn andre. Av hensyn til respondentenes anonymitet tillater ikke dette datamaterialet at vi differensierer på utdanningsretning.

Høyden og størrelsen kan også ha noe å si for hvordan man verdsettes i den militære kulturen hvor en god soldat anses for å være en soldat som er fysisk sterk og tøff (Sasson-Levy, 2009; Rones, 2011; Kimmel, 2008). Det er vist i tidligere studier at høyde kan påvirke hvordan maskuline fysiske egenskaper verdsettes (Rones, 2011, Sasson-Levy, 2008). I et case-studie fra FOS-sommer 2010 viser Rones at høyde kan være én av faktorene som påvirker hvordan mannlige elever rangerer sine mannlige medelevers fysiske prestasjoner; menn som er høye blir rangert foran menn som er lave (Rones, 2011, s. 20). Sitatet under fra Sasson-Levy sitt arbeid viser at høyde/størrelse også har betydning for hva som oppfattes å være en god soldat:

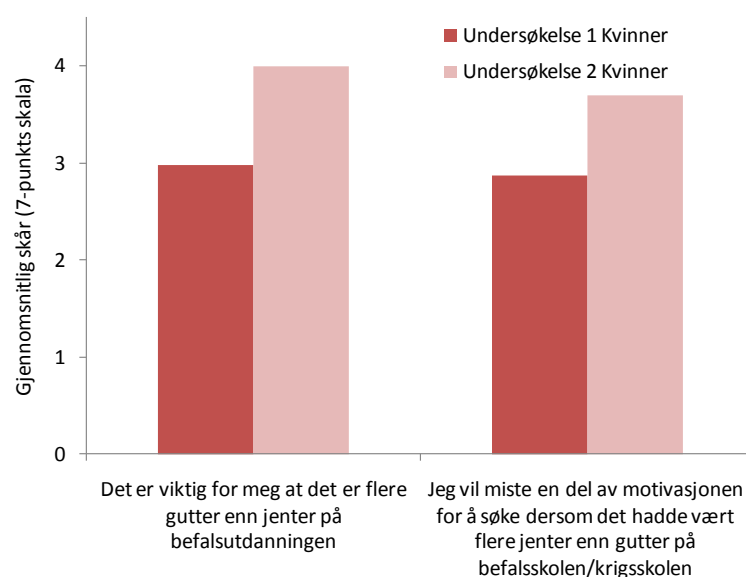
“..However, the soldiers I talked to did not compare themselves to women or homosexuals but mostly to other male heterosexual soldiers who had failed to endure the physical training that is, the fat soldier, the lazy soldier, the “crybaby,” or the soldier who is too small.” (Sasson-Levy, 2008, s. 306).

4.3 Har motivene for å søke befalsutdanning endret seg?

4.3.1 Egne motiver

Spørreundersøkelse 1 viste at for befelselevne, uavhengig av kjønn, var faktorene *det er fysisk utfordrende å gå på befalsskolen* og *å gjennomføre en utdanning jeg vet at ikke ”hvem som helst kan klare”* sentrale motiv for å ha søkt befalsutdanning (tabell 3.3). Dette er uendret for de kvinnelige befelselevne ett år etter (appendix C, tabell C1).

Videre viste undersøkelse 1 at menn i større utstrekning enn kvinner mener at det er mindre viktig at det er flest menn på befalsskolen. Disse påstandene skårer lavt hos begge kjønn i undersøkelse 1. Derimot i undersøkelse 2, når kvinnene har gjennomført ett år med befalsutdanning, tar kvinnen i mindre utstrekning avstand fra disse påstandene (figur 4.6).

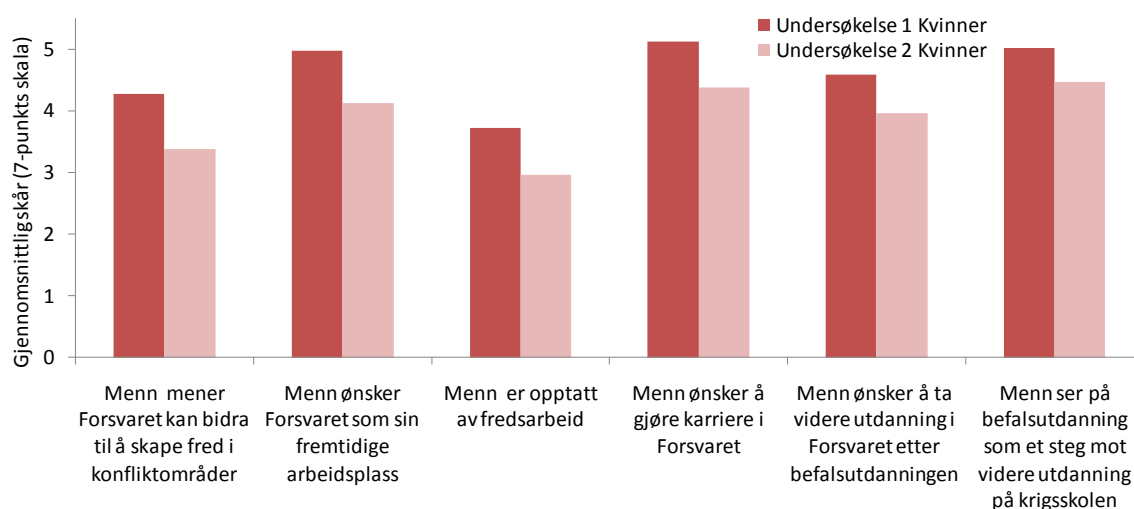
Figur 4.6 En sammenligning av gjennomsnittlig skår for kvinnene i undersøkelse 1 og 2 på påstandene knyttet til fordelingen mellom menn og kvinner på befalsutdanningen (skala fra 1–7, fra ”fullstendig usant” til ”fullstendig sant”).

Hvorfor blir kvinnene mer kritiske til andre kvinner i Forsvaret etter ett års befalsutdanning? At kvinner i Forsvaret er kritiske til andre kvinners innsats finner vi igjen i mye av forskningen fra blant annet ”Forskning på årskull” samt i debattene i media rundt kvinner i Forsvaret (Rones, 2011; Egeberg, 2010; Ringvold & Wenaas 2009). En overskrift til et av kapitlene i Rones sin rapport fra FOS-sommer 2010 illustrerer dette godt: ”Jenter som ”hater jenter” som ikke kan bære sekken sin selv” (Rones, 2011). Denne overskriften viser med klare ord kvinners negative holdninger til kvinner i det militære som ikke presterer godt nok i forhold til de fysiske

forventningene. Rones har diskutert inngående mulige årsaker til at militære kvinner synes å være spesielt opptatt av andre kvinners fysiske prestasjoner (Rones, 2011). I kapittel 4.5 vil vi diskutere dette nærmere.

4.3.2 Oppfattingen om andres motiver for å søke befalsutdanning

På spørsmålet om hvorfor menn søker seg til befalsutdanning tror fremdeles kvinner at dette skyldes at befalsutdanning er *en arena for å teste egne grenser*; etterfulgt av at det vil gi dem *respekt og prestisje, internasjonal tjeneste og deltagelse i væpnet konflikt som handler om liv og død* (appendix C, tabell C2). Etter ett år i Forsvaret mener kvinner i mindre utstrekning at menn motiveres av videre skolegang og karriere i Forsvaret samt av at Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder og fredsarbeid (figur 4.7).

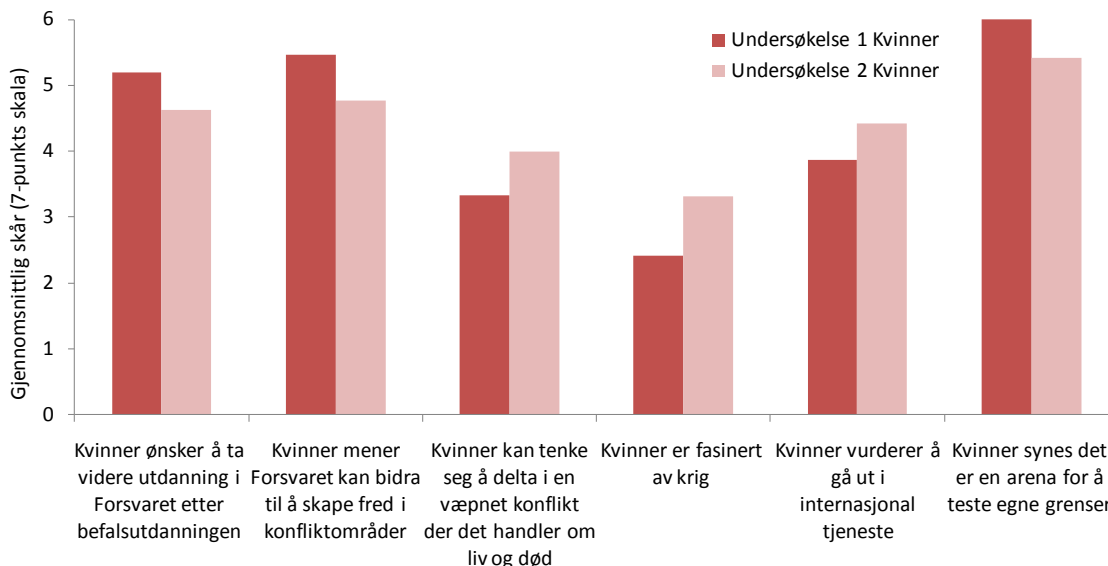

Figur 4.7 De påstandene hvor kvinnene i undersøkelse 1 og 2 har ulikt syn på hvorfor menn søker seg til befalsutdanningen (gjennomsnittlig skår på en skala fra 1–7, fra "fullstendig usant" til "fullstendig sant").

På spørsmålet om hvorfor kvinner søker seg til befalsutdanning tror fremdeles kvinner at dette skyldes at utdanningen er en arena for å teste egne grenser (appendix C, tabell C3); etterfulgt av at kvinner ser på befalsutdanning som forberedelse til annen utdanning. Figur 4.8 viser at etter ett år i Forsvaret mener kvinner i mindre utstrekning at andre kvinner motiveres av fredsarbeid og i større utstrekning av væpnet konflikt, krig og internasjonal tjeneste. Dette er motiv som kvinner i større utstrekning tilegnet menn før de begynte på befalsutdanningen (kapittel 3.4.2).

Denne studien, samt andre studier fra "Forskning på årskull", viser at menn og kvinner søker seg til Forsvaret av samme årsaker (Fauske, 2011). Derimot, finner vi forskjeller når menn og kvinner skal angi hva som motiverer deres mannlige og kvinnelige medelever til å søke befalsutdanning (kapittel 3.4.2). Disse antagelsene domineres av stereotypiske oppfatninger av en persons motiver for å søke befalsutdanning basert på kjønn. Tradisjonelt har menn blitt forbundet med status og prestisje, lederstillinger, de tar mer risiko og søker mer spenning. Kvinner blir derimot tilegnet egenskaper som omsorgsfull, diplomatisk og medfølende. Som vi ser av resultatene fra undersøkelse 1, har dette kjønnsmonsteret konsekvenser for hvordan man evaluerer sine mannlige

og kvinnelige kandidaters motiv for å søke befalsutdanning. Et interessant funn i undersøkelse 2 er at kvinnene ikke lenger tilegner sine kvinnelige medelever disse tradisjonelt mer kvinnelige egenskapene i like stor utstrekning. Etter ett år på skolen oppgir kvinnene i all hovedsak at deres kvinnelige medelever har de samme motivene som seg selv for å søke befalsutdanning.

Figur 4.8 De påstandene hvor kvinnene i undersøkelse 1 og 2 har ulikt syn på hvorfor kvinner søker seg til befalsutdanningen (gjennomsnittlig skår på en skala fra 1–7, fra ”fullstendig usant” til ”fullstendig sant”).

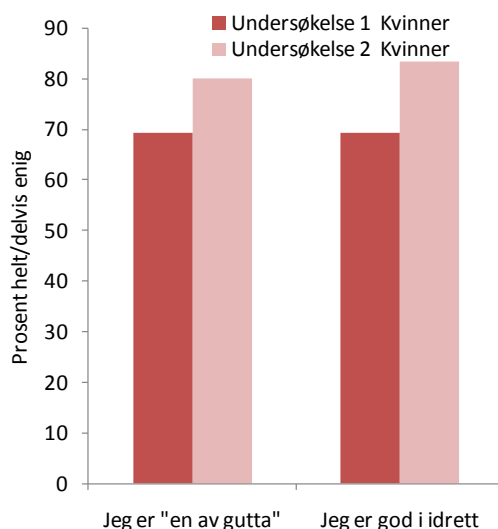
4.3.3 Hvorfor er det ikke flere kvinnelige søkere?

Når det gjelder hvorfor ikke flere kvinner søker befalsutdanning, har ikke de kvinnene som ble tatt opp som elever endret oppfatning i løpet av skoleåret. De mener fremdeles i like stor grad at det skyldes at kvinner *heller ønsker en annen utdanning*, at det er *for fysisk krevende* og at den *militære kulturen* ikke er tilpasset kvinner.

4.4 Hva har vært avgjørende for å passe inn på befalsutdanningen?

I undersøkelse 1 oppgav omtrent alle kvinnene at de var helt eller delvis enig at *det å kunne samarbeide, ta vare på andre, ta ansvar, få lett venner og like action* var de mest sentrale egenskapene for å passe inn på skolen (se kapittel 3.6). Når respondenten i undersøkelse 2 blir bedt om oppgi hvorfor de har passet inn, er det i all hovedsak de samme egenskapene som trekkes frem (for fullstendig tabell se appendix C, tabell C4). Det er spesielt to forhold som flere kvinner trekker frem og det er:

- *Jeg er god i idrett.*
- *Jeg er ”en av gutta”.*

Figur 4.9 Andelen kvinner i undersøkelse 1 og 2 som er helt/delvis enig at påstandene "jeg er "en av gutta"" og "jeg er god i idrett" har hatt betydning for at de kom til å passe/har passet inn på befalsskolen.

4.5 Oppsummering og diskusjon av funn

Kort oppsummert er de viktigste funnene fra undersøkelse 2 at kvinnene etter ett år i Forsvaret rapporterer:

- et uendret treningsmønster, men er mer kritisk til utseende på sin egen kropp.
- et høyere forbruk av snus.
- at det har vært fysisk utfordrende for flere enn forventet.
- at for halvparten av dem har det at de er små/lave gitt dem utfordringer.
- at de tar mindre avstand fra påstandene om at det er viktig at det er flere menn enn kvinner på skolene.
- at det mest sentrale motivet for å ha søkt befalsutdanning fremdeles er at det er en arena for å teste egne grenser.
- at det er fysisk utfordrende å ta befalsutdanning er fremdeles en stor del av motivasjonen for å ha valgt denne type utdanning.
- at de fremdeles tror at de mest sentrale grunnene til at andre kvinner søker seg til befalsutdanning er at det er *en arena for å teste egne grenser*; etterfulgt av *at kvinner ser på befalsutdanning som forberedelse til annen utdanning*. Derimot tror de etter ett år i Forsvaret at andre kvinnelige elever i større grad motiveres av *krig og deltagelse i væpnet konflikt*, og i mindre utstrekning av *fredsarbeid*.
- at de fremdeles tror at ikke flere kvinner søker seg til befalsutdanning *fordi de heller ønsker en annen utdanning*; etterfulgt av at det er for *fysisk krevende* og *de ikke selv tror de kan klare det samt at befalsskolen er preget av machokultur* og at *det ikke er tradisjon for kvinner i Forsvaret*.

Mangfold er et begrep som alltid relaterer seg til flere mennesker, og som alltid eksisterer når to eller flere mennesker er samlet (Traavik, 2006). Mangfold spenner fra synlige forskjeller som

kjønn og alder, eller lett tilgjengelige variabler som utdanningsnivå eller ansiennitet, til usynlige attributter. Kunnskap om usynlige attributter krever dypere kjennskap til individet, for eksempel personlighet og holdninger. I Stortingsmelding nr. 36 blir mangfold i stor grad knyttet opp mot kjønn. Økt mangfold, altså i dette henseende økt kvinneandel, vil ”bidra til å utvikle verdier, holdninger og atferd som gjør at organisasjonen i større grad kan tilpasses endringer i oppgaver og funksjoner” (Forsvarsdepartementet, 2007).

Data fra perioden 2007–2011 viser at det i gjennomsnitt hvert år ble tatt opp 14,8 prosent kvinner til befalsutdanning. Når ikke kvinneandelen er høyere vil kvinnene som tas opp være veldig synlige som medlemmer av en gruppe (kvinnene) og mer eller mindre usynlige som individer. Kanter mener vi har skjeve grupper når representasjonen i en undergruppe ligger under 10:100 (Kanter, 1977). Da får de i minoritetsposisjon karakter av å være symboler for hele gruppen. Kanter mener videre at når en undergruppe utgjør 35 prosent, som hun anser som kritisk masse, vil gruppen kunne utgjøre en subkultur eller ha tyngde nok som gruppe til å skape endringer bare gjennom antall (Kanter, 1993; Ellingsen et al, 2008). Videre sier teorien hennes at man kan bedre situasjonen til en underrepresentert gruppe ved at de når en andel på over 20 prosent av den totale gruppen. De vil fremdeles forbli en minoritet, men vil ha betydning i forhold til å kunne påvirke kulturen.

En av hypotesene vi ønsket å teste med denne oppfølgingsstudien var om meninger og atferd endres i møtet med Forsvarets kultur. For å måle dette valgte vi ut noen spørsmål som tok for seg blant annet fysisk aktivitet, om man ser krigsfilm samt snusvaner. Vi har vist at kvinnene som deltok i undersøkelsene ikke har endret hvor ofte og hvor lenge de driver fysisk aktivitet. Kvinnene har opprettholdt den aktive livsstilen de hadde før de begynte i Forsvaret. Dette er en livsstil som passer bra med den militære kulturen hvor fysisk aktivitet er ansett som viktig. Kvinnene har derimot i større utstrekning begynt å snuse og ser noe mer krigsfilm enn de gjorde før de startet i Forsvaret. Både et høyere forbruk av snus og det å se mer krigsfilm er vaner og aktiviteter som menn hadde i større utstrekning enn kvinnene før de begynte i Forsvaret.¹⁸ Når de kvinnelige befalselevne skulle oppgi hva som hadde gjort at de passet inn på befalsutdanningen, var det spesielt to forhold som flere vektla som viktig i undersøkelse 2 enn 1. Det var *jeg er god i idrett og jeg er ”en av gutta”*. Dette er typiske egenskaper som vil gjøre at de passer bedre inn i den gjeldende mannsdominerte kulturen.

Samlet viser disse endringene i væremåte og holdninger at de kvinnelige befalselevne tilpasser seg et militært maskulint verdisystem i et ønske om å bli akseptert. De velger seg en strategi for å bli ”en av gutta” og tilpasser seg mennenes kultur. Kjønn bidrar da i liten grad til å øke mangfoldet i organisasjonen. I sin ytterste konsekvens vil mangfold påvirke kulturen i en organisasjon, slik at kulturen skapes av mangfoldet og ikke slik at de underrepresenterte tilpasser seg majoriteten sin kultur. At kvinner tilstreber å bli ”en av gutta” kan være med på opprettholde barrierer for kvinner generelt.

¹⁸ En svakhet med denne undersøkelsen er at vi bare kartlegger hvordan kvinner endres i møte med Forsvarets kultur (kun 30 prosent oppslutning for menn på undersøkelse 2, jamfør kapittel 2.4).

Dette gir grunnlag for å forme hypoteser om at de unge kvinnene som rekrutteres til befalsutdanning ikke skiller seg nevneverdig fra de unge mennene. I tillegg virker det som at kvinnene, antageligvis som en del av strategien for å bli godtatt, raskt tillegger seg holdninger og væremåter som er mer typisk unge menn. Kjønn i seg selv vil da ikke nødvendigvis tilføre mangfold til organisasjonen.

5 Forslag til videre arbeid

Spørreundersøkelse 1 fanget opp ungdommers holdninger og forventninger helt i starten av møtet med Forsvaret. I spørreundersøkelse 2 fulgte vi kvinnene ett år fremover i tid. Gjennomføringen av begge spørreundersøkelsene ses på som pilotprosjekter for ”Forskning på årskull”. Denne type undersøkelser kan gi oss et godt grunnlag for å si noe om ungdommers motivasjon for Forsvaret. Med lærdommen fra disse to undersøkelsene står vi bedre rustet til å lage en forbedret utgave av denne spørreundersøkelsen. Gjentatt over en tidsperiode kan undersøkelser som dette gi oss en unik mulighet til å måle om, og hvordan, ungdommers forventninger og holdninger til Forsvaret endres.

Et konkret forslag til videre arbeid er å gjennomføre en forbedret utgave av undersøkelse 1 på FOS-sommer hvert år i en tidsperiode på 3 år. Dette vil kunne avdekke endringer blant dem som møter til opptak. Et annet spennende anvendelsesområde er å bruke dataene til å se på effekter av ulike tiltak. Ved å studere dataene før og etter eventuelle tiltak, kan det være mulig å avdekke om tiltakene har ønsket effekt.

Med spørreundersøkelse 1 som utgangspunkt kan vi forholdsvis enkelt tilpasse spørsmål og eventuelt endre dem hvis vi ønsker å se på andre målgrupper i Forsvaret, som for eksempel de som er inne til førstegangstjeneste.

6 Referanser

1. Breivik, G. & Sand, T. S. (2011). "Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet" (s. 1–37). Rapport: Nasjonalt råd for fysisk aktivitet.
2. Cohn, C. (2000). "How Can She Claim Equal Rights When She Doesn't Have to Do as Many Push-Ups as I Do?: The Framing of Men's opposition to Women's Equality in the Military." *Men and Masculinities*, 3 (2), 131–151.
3. Dalen, E. (2010). "Slik er ungdommen! Målgruppeanalyser basert på Norsk Monitor 2009/2010". Synovate, 15. oktober 2010.
4. Egeberg, A. (2010). "Kvotering ingen fordel". Aftenposten Morgen 19.05.2010, s. 5.
5. Ellingsen, M.-B., Karlsen, G. R., Kirkhaug, R., & Røvik, K. A. (2008). "Monolitt eller mosaikk? Pilotundersøkelse med særlig fokus på rekruttering av kvinner i Forsvaret og programutkast for studier av kultur i Forsvaret". Tromsø: NORUT Tromsø.
6. Fauske, M. F. (2011). "Jeg vil inn i Forsvaret – hvem er jeg? – en kvantitativ studie". FFI-rapport 2011/01204.
7. Fauske, M. F. (2012). "Analyse av data fra sesjon del 1 i 2011". FFI-rapport 2012/00706.
8. Forsvaret (2012). Besøkt juni 2012: <http://forsvaret.no/utdanning-karriere/soknad-og-opptakskrav/Sider/krav.aspx>
9. Forsvarsdepartementet (2007). "Stortingsmelding nr. 36 (2006–2007); Økt rekruttering av kvinner til Forsvaret". Oslo: Det konglige Forsvarsdepartementet.
10. Freedson, P. S. & Miller, K. (2000) "Objective Monitoring of Physical Activity Using Motion Sensors and Heart Rate". *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71, 21–29.
11. Hennes, K. E. (2009) "Delrapport fra Vernepliktsverket ifm "Forskning på årskull"". Vernepliktsverket.
12. Johannessen, A. (2009). "Introduksjon til SPSS". Abstract forlag.
13. Kanter, R. M. (1993). "Men and Women of the Corporation". New Edition. New York: Basic Books.
14. Kanter, R. M. (1977). "Men and Women of the Corporation". New York: Basic Books.
15. Kimmel, M. S. (2008). "The Gendered Society". New York: Oxford University Press.
16. Kovitz, M. (2003). "The Roots of Military Masculinity". In P. R. Higate, *Military Masculinities: Identity and the State* (s. 1-14). Westport: Praeger Publishers.
17. Kvaalem, I. L., Storvoll E. E., Strandbu, Å. & Wichstrøm, L. (2011). Forskningsprosjektet: "Kroppsbilder blant ungdom – En undersøkelse av variasjoner mellom grupper, endringer over tid og utvikling med alder", <http://www.sv.uio.no/psi/forskning/aktuelt/aktuelle-saker/2011/kroppsbilde.html> (Besøkt juni 2012).
18. Ringdal, Kristen (2001). "Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskaplig forskning og kvantitativ metode". Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
19. Ringvold, K. & Wenaas, A. (2009). "Jenter er søttest i rosa, lissom...". Forsvarets Forum Nr. 5 2009, s. 58–59.
20. Ronnes, N. & Fasting, K. (2011). "Befalsskolestudien – Felles opptak og seleksjon 2010. Hva skjer i felt(et)". Rapportserie. Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt 2011/01. Oslo: Forsvarets høgskole, Norges idrettshøgskole/Forsvarets institutt.

21. Sand, T. S., Fasting, K & Stornæs, A. V (2011). "Women's and men's reason for enrolment in the Norwegian officer candidate schools". Conference paper.
22. Sand, T. S. & Fasting, K (2012). "Flere kvinner i Forsvaret? Tiltak for å øke kvinneandelen i Forsvaret. Delrapport 2". Rapportserie. Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt 2012/01. Oslo: Forsvarets høgskole, Norges idrettshøgskole/Forsvarets institutt.
23. Sasson-Levy, O. (2008). "Individual Bodies, Collective State Interest: The Case of Israeli Combat Soldiers". *Men and Masculinities*. Volum 10. No 3, s. 296–321.
24. Shilling, C. (2003). "The body and Social Theory". 2nd ed. London: Sage.
25. Statistisk sentralbyrå (2010). "Dette er Kari og Ola. Kvinner og menn i Norge". Revidert utgave 2010.
26. Statistisk sentralbyrå (2011). www.ssb.no/likestilling/ (Besøkt 10.10.2011).
27. Statistisk Sentralbyrå (2012). <http://ssb.no/royk/> (Besøkt 20.01.2011).
28. Stornæs, A. V. & Fasting, K. (2011). "Befalsskolestudien – Felles Opptak og Seleksjon 2010. En spørreundersøkelse blant kvinnelige og mannlige kandidater under seleksjonsperioden". Rapportserie. Norges idrettshøgskole Forsvarets institutt 2011/03. Oslo: Forsvarets høgskole, Norges idrettshøgskole/Forsvarets institutt.
29. Totland, O. M. (2009). "Det operative fellesskapet. En sosialantropologisk studie av kropp, kjønn og identitet blant norske soldater i Telemark Bataljon". Masteroppgave ved Universitetet i Oslo, Sosialantropologisk institutt.
30. Traavik, Laura E. M. (2006). "Ledelse av mangfold", <http://www.magma.no/ledelse-av-mangfold> (Besøkt 07.08.2012).
31. Troiano, R. P. (2007). "Large-scale applications of accelerometers: new frontiers and new questions". *Med Sci Sports Exerc*, 39, 1501.

Appendix A Spørreundersøkelse 2

EN OPPFØLGING AV "BEFALSSKOLESTUDIEN – FELLES OPPTAK OG SELEKSJON 2010"

qp24 - Hvor ofte vil du si at du driver fysisk aktivitet i form av trening eller mosjon?

- Aldri
- Sjeldnere enn 1 gang hver 14.dag
- 1 gang hver 14.dag
- 1 gang i uken
- 2 ganger i uken
- 3-4 ganger i uken
- 5-6 ganger i uken
- 1 eller flere ganger pr.dag

qp25 - Hvor lang tid bruker du vanligvis på en mosjons-/treningsøkt?

- Under 15 min
- 15-30 min
- 31-45 min
- 46-60 min
- 1 time – 1,5 timer
- Over 1,5 timer

qp30 - Hvilke av disse aktivitetene bruker du å gjøre, og hvor ofte?

	Aldri	1-3 gang pr mnd	4-10 gang pr mnd	11-20 gang pr mnd	21 eller flere ganger pr mnd
Spille krigsspill	☐	☐	☐	☐	☐
Se krigsfilm	☐	☐	☐	☐	☐
Trene barn/ungdom i idrett	☐	☐	☐	☐	☐
Lede aktiviteter for barn/ungdom	☐	☐	☐	☐	☐
Delta i frivillig arbeid	☐	☐	☐	☐	☐
Trene kampsport	☐	☐	☐	☐	☐

qp33 - Hvor fornøyd eller misfornøyd er du med utseendet på din egen kropp?

- Meget fornøyd
- Ganske fornøyd
- Verken fornøyd eller misfornøyd
- Ganske misfornøyd
- Meget misfornøyd
- Vet ikke

qP34 - Røykevaner:

Velg det alternativet som passer best for deg:

- Jeg har aldri vært en røyker
- Jeg røykte tidligere, men ikke nå
- Jeg røyker av og til, men ikke daglig
- Jeg røyker flere ganger i uken
- Jeg røyker en gang i uken
- Jeg røyker annenhver uke
- Jeg røyker sjeldnere enn annenhver uke
- Jeg er dagligrøyker

qP35 - Snusvaner:

Velg det alternativet som passer best for deg:

- Jeg har aldri brukt snus
- Jeg brukte snus tidligere, men ikke nå
- Jeg bruker snus av og til
- Jeg bruker snus flere ganger i uken
- Jeg bruker snus en gang i uken
- Jeg bruker snus annenhver uke
- Jeg bruker snus sjeldnere enn annenhver uke
- Jeg bruker snus daglig

qP34a - Hvor mye røyker du daglig?

- Jeg røyker 1–5 sigaretter per dag
- Jeg røyker 6–14 sigaretter per dag
- Jeg røyker 15–25 sigaretter per dag
- Jeg røyker daglig mer enn 25 sigaretter

qP35a - Hvor mye snuser du daglig?

- Jeg bruker snus daglig 1–5 doser
- Jeg bruker snus daglig 6–14 doser
- Jeg bruker snus daglig 15-25 doser
- Jeg bruker snus daglig mer enn 25 doser

qp42 - Hvordan oppfatter du deg selv? (Under følger noen utsagn hvor du beskriver deg selv. Kryss av for hvordan utsagnene passer for deg eller ikke)

	Stemmer svært godt	Stemmer nokså godt	Stemmer nokså dårlig	Stemmer svært dårlig
Jeg opplever at jeg er like skoleflink som andre på min alder	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør det bra i all slags sport	☐	☐	☐	☐
Jeg er ikke fornøyd med utseendet mitt	☐	☐	☐	☐
Jeg er ofte skuffet over meg selv	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør unna skolearbeid uten særlig store problemer	☐	☐	☐	☐
Jeg tror jeg kan gjøre det bra i nesten hvilken som helst ny sport	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker at kroppen min var annerledes	☐	☐	☐	☐
Jeg liker ikke den måten jeg lever livet mitt på	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør det bra på skolen	☐	☐	☐	☐
Jeg synes jeg er bedre i sport enn andre på min alder	☐	☐	☐	☐
Jeg ønsker at jeg så annerledes ut	☐	☐	☐	☐
Jeg er stort sett fornøyd med hvordan jeg oppfører meg	☐	☐	☐	☐
Skoleprestasjonene har jeg som regel full kontroll over	☐	☐	☐	☐
Jeg gjør det ikke så godt når jeg må forsøke sportslige aktiviteter jeg ikke har forsøkt før	☐	☐	☐	☐
Jeg synes jeg ser bra ut	☐	☐	☐	☐
Jeg liker meg selv slik jeg er	☐	☐	☐	☐

qp46 - Jeg har truffet på utfordringer på befalsskolen fordi:

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Helt umulig å svare på
Jeg er for lav/liten	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har for lite muskler	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke er så glad i friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er sjenert	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er jente/gutt	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg kommer fra en annen kultur enn de fleste andre	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har en annen etnisk bakgrunn enn de andre	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke liker at andre bestemmer over meg	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke er så macho	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke er autoritær nok	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke har så god kondisjon	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har ikke fått store nok utfordringer	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har en gammel idrettsskade	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg blir lett skadet	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg blir lett syk	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har slit med det fysiske	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er for tykk	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg egentlig ikke er så veldig sosial	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke er noen god leder	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke er så praktisk anlagt	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke er så teoretisk anlagt	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ikke så lett får venner	☐	☐	☐	☐	☐

qp48 – Jeg passer godt på befalsskolen fordi:

	Helt uenig	Delvis uenig	Delvis enig	Helt enig	Helt umulig å svare på
Jeg er god i idrett	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg liker å være ute i skog og mark	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er "en av gutta"	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er vant til å sove ute i telt	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg liker action	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har drevet med kampsport	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har gode lederegenskaper	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er autoritær	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er flink til å ta ansvar	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er god til å samarbeide	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er en som tar ledelsen	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er god til å ta vare på andre	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg er flink til å få andre med meg	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg får lett venner	☐	☐	☐	☐	☐

qp50 - Hvor sant eller usant utsagnene nedenfor er for deg:

På en skala fra 1 - 7, hvor 1 betyr "Fullstendig usant" og 7 betyr "Fullstendig sant", velg det alternativet som passer best for deg.

	1	2	3	4	5	6	7
Friluftsliv er en svært viktig del av min motivasjon for å ta befalsutdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg vil gjennomføre en utdanning som jeg vet at ikke "hvem som helst" kan klare	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig for meg at det er fysisk utfordrende å gå på befalsskole/krigsskole	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig for meg at utdanningen gir meg status	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er viktig for meg at det er flere menn enn kvinner på befalsutdanningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg ville mistet en del av motivasjonen for å søke dersom det hadde vært flere kvinner enn menn på befalsskolen/krigsskolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

qp53 - Hvorfor tror du menn søker seg til befalsutdanning?

På en skala fra 1 - 7, hvor 1 betyr "Fullstendig uenig" og 7 betyr "Fullstendig enig", velg det alternativet som passer best for deg.

	1	2	3	4	5	6	7
Menn ønsker å ta videre utdanning i Forsvaret etter befalsutdanningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn er opptatt av fredsarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv eller død	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn er fasinert av krig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn vurderer å gå ut internasjonal tjeneste	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn synes det er en arena for å teste egne grenser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn tror det vil gi dem respekt og prestisje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn ser på befalsutdanning som en forberedelse til annen utdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn ser på befalsutdanning som et steg mot videre utdanning på krigsskolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn ønsker Forsvaret som sin fremtidige arbeidsplass	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Menn ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

qp55 - Hvorfor tror du kvinner søker seg til befalsutdanning?

På en skala fra 1 - 7, hvor 1 betyr "Fullstendig uenig" og 7 betyr "Fullstendig enig", velg det alternativet som passer best for deg.

	1	2	3	4	5	6	7
Kvinner ønsker å ta videre utdanning i Forsvaret etter befalsutdanningen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner er opptatt av fredsarbeid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv eller død	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner er fasinert av krig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner vurderer å gå ut internasjonal tjeneste	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner synes det er en arena for å teste egne grenser	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner tror det vil gi dem respekt og prestisje	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner ser på befalsutdanning som en forberedelse til annen utdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner ser på befalsutdanning som et steg mot videre utdanning på krigsskolen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner ønsker Forsvaret som sin fremtidige arbeidsplass	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinner ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

qp56 - Hva tror du er grunnen til at ikke flere kvinner søker befalsutdanning?

På en skala fra 1 - 7, hvor 1 betyr "Fullstendig uenig" og 7 betyr "Fullstendig enig", velg det alternativet som passer best for deg.

	1	2	3	4	5	6	7
Det er for tøft	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er for krevende fysisk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Befalsskolen er preget av machokultur	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Befalsskolen er lite tilpasset kvinner med hensyn til klær, sminke.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De tror det er mye trakassering av kvinner i militæret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er ikke tradisjon for det	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er få andre kvinner der	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De velger heller annen utdanning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Befalsskolen passer ikke for kvinner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De tror ikke selv at de kan klare det	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Militær utdanning gir ikke kvinner status i venninnegjengen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Militær utdanning gir ikke kvinner status hos menn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De tror det er mye mobbing av kvinner i militæret	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De orker ikke å gjøre det samme som i førstegangstjenesten en gang til	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De ønsker ikke å "bli som menn"	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
De tror de kan bli utsatt for mye uønsket oppmerksomhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

qp59 - Hva synes du om kvinnelige befal?

På en skala fra 1 - 7, hvor 1 betyr "Fullstendig uenig" og 7 betyr "Fullstendig enig", velg det alternativet som passer best for deg.

	1	2	3	4	5	6	7
Kvinnelige befal er mer sjefete en mannlige befal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal må jobbe hardere enn gutta for å bli akseptert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal vil jeg ikke ha like stor respekt for som mannlige befal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal ville jeg ikke hatt som min leder i internasjonale operasjoner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal vil jeg ha like stor respekt for som mannlige befal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal trenger ikke jobbe hardt for å bli akseptert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal er like flinke som mannlige befal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det betyr ingen ting om befalet er kvinne eller mann	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal ville jeg hatt som min leder i væpnet konflikt	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal er mer autoritære en mannlige befal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal er like dårlige som mannlige befal	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvinnelige befal hadde jeg sett som positivt å ha som leder i en krig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Appendix B Spørreundersøkelse 2 – frafallsanalyser

Variabler	Populasjonen (undersøkelse 1)	De som har besvart undersøkelse 2
Født i 1991 og 1990	70,0 prosent	70,4 prosent
Født i Norge	96,7 prosent	92,6 prosent
Oppvokst i by	30,0 prosent	44,4 prosent
Har generell studiekompetanse	100 prosent	100 prosent
Har fagbrev	0 prosent	0 prosent
Ugift/ har aldri vært gift	70,0 prosent	63,0 prosent
Kjæreste/samboer	30,0 prosent	37,4 prosent
Har militær erfaring fra før	38,3 prosent	40,7 prosent
Har gjennomført førstegangstjeneste	35,0 prosent	33,3 prosent
Erfaring fra HV-ungdom	3,3 prosent	7,4 prosent
Erfaring fra internasjonale operasjoner	0 prosent	0 prosent
Mors høyeste utdanningsnivå er Universitets-/høgskolenivå (mer enn 12 års skolegang + studier)	51,7 prosent	59,3 prosent
Fars høyeste utdanningsnivå er Universitets-/høgskolenivå (mer enn 12 års skolegang + studier)	56,7 prosent	59,3 prosent

Tabell B.1 Hvordan kvinnene som har svart på undersøkelse 2 fordeler seg på sentrale variabler sammenlignet med hvordan populasjonen er fordelt på de samme variablene.

Appendix C Tabeller fra undersøkelse 2

	Gjennomsnitt	
	Undersøkelse 1	Undersøkelse 2
Friluftsliv er en svært viktig del av min motivasjon for å ta befalsutdanning	5,9	5,7
Jeg vil gjennomføre en utdanning som jeg vet at ikke "hvem som helst kan klare"	5,8	6,3
Det er viktig for meg at det er fysisk utfordrende å gå på befalsskolen/krigsskolen	4,6	4,4
Det er viktig for meg at utdanningen gir meg status	4,4	4,9
Det er viktig for meg at det er flere gutter enn jenter på befalsutdanningen	3,0	4,0
Jeg vil miste en del av motivasjonen for å søke dersom det hadde vært flere jenter enn gutter på befalsskolen/krigsskolen	2,9	3,7

Tabell C1 De kvinnelige respondentene i undersøkelse 1 og 2 ble bedt om å vurdere hvor sant eller usant utsagnene i tabellen over er for dem på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "fullstendig usant" og 7 betyr "fullstendig sant". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter kvinner i undersøkelse 1 sin oppfatning).

	Gjennomsnitt	
	Undersøkelse 1	Undersøkelse 2
Menn synes det er en arena for å teste egne grenser	6,3	5,9
Menn tror det vil gi dem respekt og prestisje	5,8	5,5
Menn vurderer å gå ut i internasjonal tjeneste	5,5	5,2
Menn kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv og død	5,1	5,2
Menn ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	5,1	4,4
Menn er fasinert av krig	5,1	5,2
Menn ser på befalsutdanning som en forberedelse til annen utdanning	5,0	4,9
Menn ser på befalsutdanning som et steg mot videre utdanning på krigsskolen	5,0	4,5
Menn ønsker Forsvaret som sin fremtidige arbeidsplass	5,0	4,1
Menn ønsker å ta videre utdanning i Forsvaret etter befalsutdanningen	4,6	4,0
Menn mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	4,3	3,4
Menn er opptatt av fredsarbeid	3,7	3,0

Tabell C2 Respondentenes svar på spørsmålet: "Hvorfor tror du menn søker seg til befalsutdanning?", fordelt på de kvinnelige respondentene i undersøkelse 1 og 2. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene i tabellen på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter kvinnene i undersøkelse 1 sin oppfatning).

	Gjennomsnitt	
	Undersøkelse 1	Undersøkelse 2
Kvinner synes det er en arena for å teste egne grenser	6,0	5,4
Kvinner ser på befalsutdanning som en forberedelse til annen utdanning	5,5	5,3
Kvinner mener Forsvaret kan bidra til å skape fred i konfliktområder	5,5	4,8
Kvinner er opptatt av fredsarbeid	5,4	5,1
Kvinner ønsker å ta videre utdanning i Forsvaret etter befalsutdanningen	5,2	4,6
Kvinner tror det vil gi dem respekt og prestisje	4,9	5,0
Kvinner ønsker å gjøre karriere i Forsvaret	4,7	4,7
Kvinner ønsker Forsvaret som sin fremtidige arbeidsplass	4,6	4,6
Kvinner ser på befalsutdanning som et steg mot videre utdanning på krigsskolen	4,6	4,8
Kvinner vurderer å gå ut i internasjonal tjeneste	3,9	4,4
Kvinner kan tenke seg å delta i en væpnet konflikt der det handler om liv og død	3,3	4,0
Kvinner er fasinert av krig	2,4	3,3

Tabell C3 Respondentenes svar på spørsmålet: "Hvorfor tror du kvinner søker seg til befalsutdanning?", fordelt på de kvinnelige respondentene i undersøkelse 1 og 2. Respondentene blir bedt om å vurdere hvor uenig eller enig de er i utsagnene i tabellen på en skala fra 1–7, hvor 1 betyr "uenig" og 7 betyr "enig". Tabellen viser gjennomsnittlig verdi (rangert etter kvinnene i undersøkelse 1 sin oppfatning).

	Gjennomsnitt	
	Undersøkelse 1	Undersøkelse 2
De velger heller annen utdanning	6,0	5,8
De tror ikke selv de kan klare det	5,9	5,9
Det er for krevende fysisk	5,7	5,3
Det er for tøft	5,7	5,3
Befalsskolen er preget av machokultur	5,4	5,4
Det er ikke tradisjon for det	4,9	4,6
Det er få andre jenter der	4,4	4,2
De ønsker ikke å "bli som gutter"	4,0	3,5
De tror det er mye trakassering av jenter i militæret	4,0	4,0
De tror de kan bli utsatt for mye uønsket oppmerksomhet	3,7	3,7
Befalsskolen er lite tilpasset kvinner med hensyn til klær, sminke osv.	3,7	3,2
De tror det er mye mobbing av jenter i militæret	3,4	3,7
De orker ikke gjøre det samme som i førtsegangstjenesten engang til	3,3	3,6
Militærutdanning gir ikke jenter status hos gutter	2,5	3,1
Militærutdanning gir ikke jenter status i venninnegjengen	2,4	2,9
Befalsskolen passer ikke for jenter	2,3	2,7

Tabell C4 Tabellene viser hvor enige de kvinnelige respondentene i undersøkelse 1 og 2 er i at de gitte påstandene i tabellen er for at det ikke er flere kvinner søker seg til befalsutdanning (rangert etter kvinner i undersøkelse 1 sin oppfatning).

	Helt /delvis enig	
	Undersøkelse 1	Undersøkelse 2
Jeg er flink til å ta ansvar	100	95
Jeg er god til å samarbeide	100	100
Jeg er god til å ta vare på andre	100	100
Jeg liker action	96,1	100
Jeg liker å være ute i skog og mark	92,3	91,7
Jeg har gode lederegenskaper	92,3	95
Jeg er flink til å få andre med meg	92,3	98,4
Jeg får lett venner	88,5	92,3
Jeg er en som tar ledelsen	80,8	88,4
Jeg er autoritær	76	76,7
Jeg er "en av gutta"	69,3	80
Jeg er god i idrett	69,2	83,4
Jeg er vant til å sove ute i telt	65,4	70
Jeg har drevet med kampsport	7,7	11,7

Tabell C5 Tabellene viser hvor enige (helt/delvis enig) de kvinnelige respondentene er i at de gitte påstandene i tabellen gjør at de vil passe / har passet inn på befalsskolen (rangert etter kvinner i undersøkelse 1 sin oppfatning).